Април 2021 • Број 145/146

Србијашуме

ШУМЕ

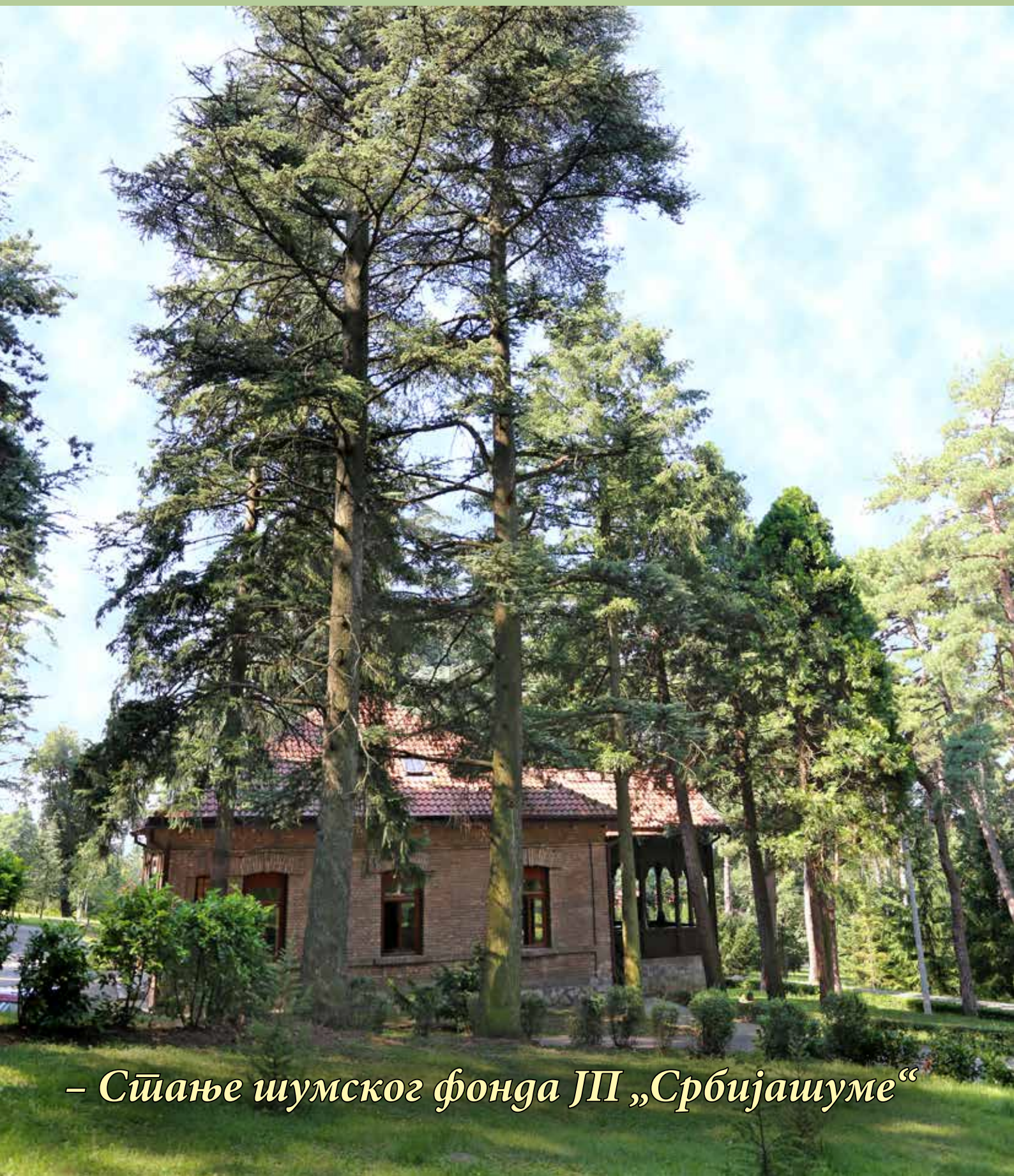

– Стање шумског фонда ЈП „Србијашуме“

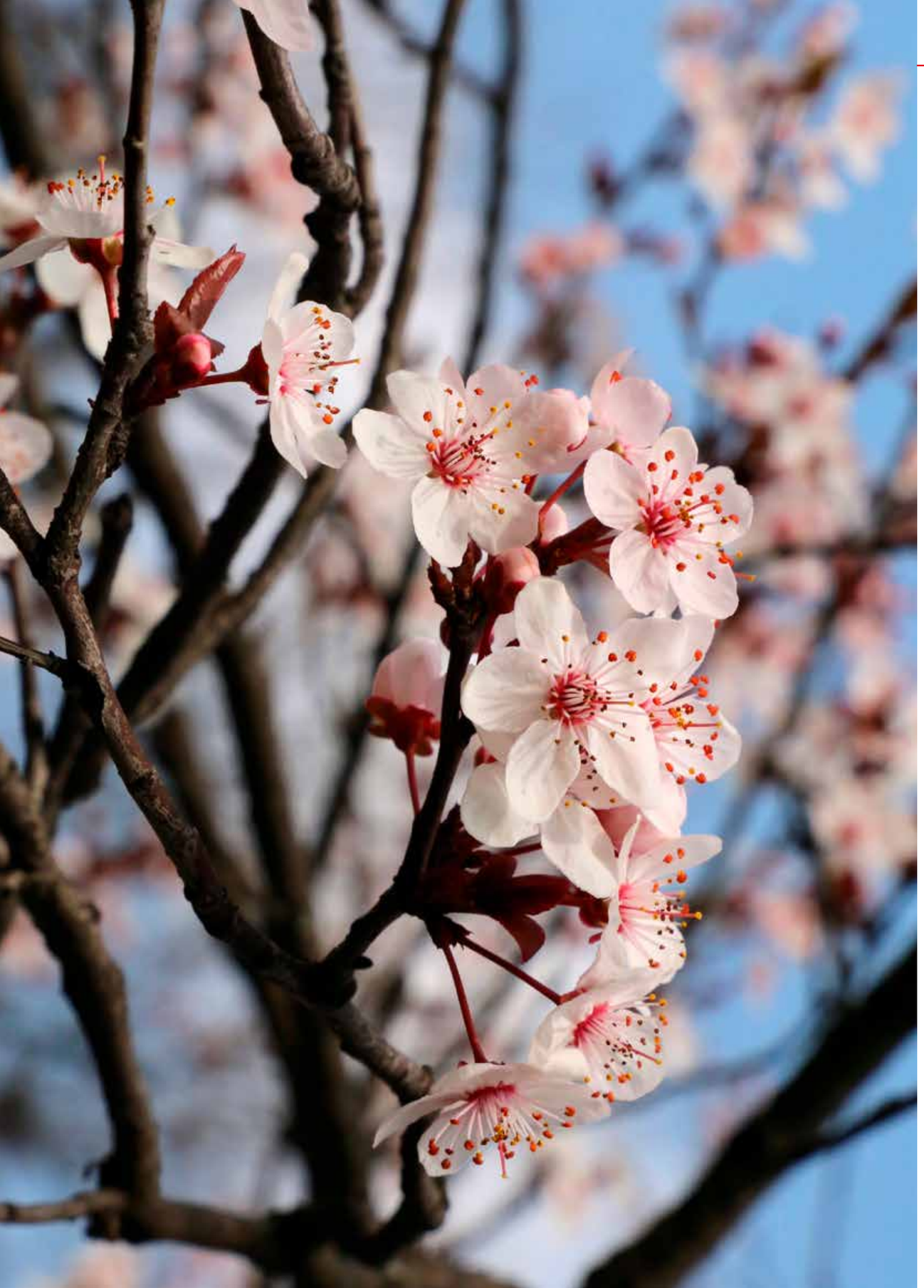

САДРЖАЈ

РАЗГОВОР
Наставак успешног пословања 4

ШУМСКО ГАЗДИНСТВО
Шумско газдинство „шумарство“ Рашка 5

ПРИРОДА
Мобилна апликација „Моје дрво за Београд“..... 8

ПРИРОДА
ШУ „Авала“ промовисала нову пешачку стазу Сакинац..... 9

ШУМСКИ ФОНД
Стање шумског фонда којим газдује ЈП „Србијашуме“..... 10

АКЦИЈЕ
„Geleceğe nefes“ – „Дах будућности“..... 18

АКЦИЈЕ
„Засади Дрво 2020“ – Одржива будућност..... 19

МАНАСТИР КАРНО
Посета директора Брауновића Манастиру Карно код Сребренице..... 21

ПРЕКОГРАНИЧНА САРАДЊА
Реализација Пројекта „Прекогранична мрежа природног наслеђа - CBC Nature NET“ 23

ЗАШТИЋЕНА ПОДРУЧЈА
Резултати мониторинга ретких, угрожених и заштићених врста на територији заштићених подручја ШГ „Пријепоље“..... 24

ШГ „ЛЕПОСАВИЋ“
Посета Шумском газдинству „Ибар“ Лепосавић 26

ПРОЈЕКАТ
Надоградња и проширење интегрисаног информационог система у ЈП „Србијашуме“..... 28

КОРОНА ВИРУС
Корона вирус као безбедоносни ризик за пословање предузећа 29

ЉУДСКИ РЕСУРСИ
Људски ресурси као покретачка снага предузећа 31

ЕКОЛОШКИ БИЦИКЛИ
Електрични бицикли у функцији заштите животне средине 33

ЕКОЛОШКЕ РАДИОНИЦЕ
Еколошке радионице..... 34

ШУМЕ И ЗДРАВЉЕ
Шуме у функцији физичке културе - између филозофије опстанка до естетике окружења..... 36

БИЉКЕ
Кострике..... 38

НАУЧНИ РАД
URBforDAN 39

ПАРКОВИ
Градски парк Ђурђево Брдо – Јагодина 40

ШГ „УЖИЦЕ“
Раст производње као предуслов за нове инвестиције 42

ШУМЕ

Ревија за рад и пословну сарадњу, маркетинг и интегрално газдовање шумама

Оснивач и издавач
Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“

Директор
Игор Брауновић

Главни уредник
Сузана Видановић, маст. ек.

Редакциони одбор
спец.инж.шум. Тихомир Мурић,
дипл.инж.шум. Гордана Јанчић,
др.сци.мед. Милутин Ђорђевић,
дипл.инж.шум.др Александар Васиљевић,
дипл.инж.шум. Александар Воркапић

Адреса редакције
ЈП „Србијашуме“, Ревија „Шуме“
Нови Београд, Михајла Пупина 113
Телефон: 011 301 84 94
Уплата за претплату и друге маркетиншке услуге на рачуне број
106-8863-65 код Banca Intesa a.d.
205-14313-23 код Комерцијалне банке
245-0011771202024-52 код Агробанке
са назнаком за Ревију „Шуме“
Рукописи и фотографије се не враћају
За изнете чињенице у ауторским текстовима није одговорна редакција
Решењем министра за информације Републике Србије, „Шуме“ су уписане под регистарским бројем 1378
бр. 413-00-131-97-01

Ревија „Шуме“ је као публикација од посебног интереса ослобођена пореза

Молимо читаоце на сарадњу, рукописе шаљите на:
e-mail: revijasume@srbijasume.rs
www.srbijasume.rs

Фотографије
Миле Радоичић

Лектор
Наташа Манојловић
проф. књижевности и српског језика

Припрема и штампа
„Бирограф“, Земун

CIP - Каталогизација у публикацији
Народне библиотеке Србије,
Београд 630
ШУМЕ
ISSN 0354-298X
COBISS.SR-ID 33831431

Наставак успешног пословања

Пословна политика ЈП „Србијашуме“ за 2020. дефинисана је тако да се уважавају основна опредељења и делатности предузећа , која су успостављена његовим оснивањем, у складу са политиком и стратегијом Владе Републике Србије.

Председник Надзорног одбора
Милош Срећковић

1.Да ли ће предузеће у 2021. години наставити тренд одрживог газдовања шумама, по принципу доброг домаћина и на шта ће се посебно ставити акценат?
2021. година за нас ће бити једна тешка година у којој ће читав свет наставити борбу са корона вирусом и отклањањем последица истог, али у којој ћемо надам се баш као и у овој години умети да се снађемо и изборимо са свим предстојећим изазовима!
Да, предузеће ће наставити досадашњи тренд успешног пословања и надам се ако не буде неких нових непредвиђених изазова и 2021. година биће успешна као и предтходне пословне године. Акценат ће посебно бити стављен на обезбеђивање стабилности предузећа како би се могло изборити са изазовима и нестабилним условима пословања изазваних пандемијом, као и континуирани наставак и унапређење наше основне делатности, са посебним освртом на обнову, негу и подизање нових шума.

2. ***Реците нам нешто о стању шумског фонда којим газдује ЈП «Србијашуме“?***
Шумски фонд којим газдују Србијашуме је на задовољавајућем нивоу и износи око 37% што је и Европски просек који износи око 38%. Посебно бих истакао да шумовитост шума којима газдује наше предузеће из године у годину се поправља и ми интензивно радимо на томе тако да можемо очекивати да ћемо у наредних десетак година достићи оптималан ниво од 41,4%. Посебно бих указао да је 1991. године у време оснивања предузећа шумовитост износила 32,1%, што нам јасно говори да су ЈП Србијашуме потпуно оправдале своје постојање и улогу коју им је држава доделила.

3. ***Да ли је усвојен програм пословања и пословна политика за наредну годину ?***
Да, програм пословања је донет по плану и представља један стабилан развојни програм, у коме бих посебно истакао повећање плана подизања нових шума за око 25% у односу на претходну годину и који ћемо надам се успешно реализовати

4. Које су препоруке Владе Републике Србије и које ће се мере још предузети на сузбијању Covida-19 ?
Влада Републике Србије је у овој тешкој ситуацији изузетно добро и брзо реаговала, предузела низ мера и радњи како би се спречио брз развој и ширење вируса као и правовремено обезбеђивање опреме и средстава за лечење људи у шта се укључио и сам председник Вучић и дао немерљив допринос!
Наставићемо да се придржавамо свих препорука и надам се сви заједно успети да се изборимо са овим озбиљним непријатељем.

5. Остварен је добар финансијски резултат у 2019. години, да ли сте задовољни са резултатом у 2020. години?
Да, и у овој тешкој години успели смо да остваримо добар резултат који у самој добити износи око 500.000.000,00 динара, што нам представља посебно задовољство и гарант је даљег успешног пословања, те бих овом приликом свим запосленима пожелео успешну предстојећу годину и пре свега пуно здравља!

Састанак Надзорног одбора и руководства предузећа на крају године

Шумско газдинство „Шумарство“ Рашка

Шумско газдинство „Шумарство“ са седиштем у Рашкој, смештено је у југозападном делу Републике Србије и припада горњеибарском шумском подручју.
Простире се на територијама општина Рашка, Нови Пазар и Тутин.
Највећим својим делом шумско подручје се налази око слива река Ибар и Рашка. Горњеибарско шумско подручје граничи се на југу са главним гребеном планине Мокре Горе, на југозападу са врховима Врањача-Дијелови, затим иде гребеном Ђерекарских планина, спушта се јужним ободом пештерског поља преко планине Нинаје, затим иде гребеном планине Голије преко врха Одвраћенице ка Бисер води и Дивану, спуштајући се ка реци Ибар. Граница затим, иде обронцима планине Копаоник, тј. границом НП „Копаоник“, затим иде гребеном планине Рогозна, пресецајући Ибар и затвара круг са планином Мокром Гором.
Укупна површина - обрасло и необрасло земљиште којим се газдује износи 67.624 хектара. Обрасло земљиште обухвата 52.492 ha, док се на површини од 47.383 ha приватних шума обављају стручно-технички послови. Најзаступљенија врста дрвећа је буква 58%, затим смрча 19%, храст 16%, а осталих врста дрвећа је свега 7%.
Шумовитост подручја је 43 %. Шумовитост по општинама је уједначена: Тутин 44%, Рашка и Нови Пазар 43%.
Како раде шумари Рашке у овим временима и са којим проблемима се суочавају говори нам дипломирани инжењер шумарства Ђуро Воларац, директор ШГ „Шумарство“ Рашка:
„Уз рационално пословање, свакодневне мере штедње, вођења рачуна о трошковима на свим нивоима, очекујемо и убудуће задовољавајуће резултате“.
Износећи податке о квалификационој структури запослених, директор је навео да у газдинству има укупно 34 дипломираних инжењера, од тога 29 инжењера шумарства. Са вишом стручном спремом је запослено три радника, 68 радника има ССС и 22 је КВ радника. Све су то шумарски стручњаци спремни и способни да се носе са свим проблемима и изазовима струке. Тренутно у газдинству има 127 радника, од тога 5 запослених на одређено и 122 на неодређено.
„Радовима на гајењу и заштити шума даје се посебан приоритет. На терену се врше редовне контроле здравственог стања шума. Посебна пажња посвећује се заштити шума од пожара. Редовно се ажурирају спискови дежурства у критичним месецима и данима, да би се спречили пожари, а резултат тога је податак да на подручју газдинства у 2020. год. захваљујући свим превентивним мерама нисмо имали ни један значајнији пожар“ - истиче директор Ђуро Воларац, дипломирани инжињер шумарства.
У Шумском газдинству „Шумарство“ Рашка имамо два отворена ловишта, и то ловиште „Бисер вода-Диван“ површине 9.457 ha на подручју планине Голије, тј.

Директор газдинства Ђуро Воларац

Шумске управе „Рашка“ и ловиште „Мојстирско-Дрешке планине“ површине 11.694 ha на подручју Шумске управе „Тутин“. У последње време интензивно радимо на подизању нових ловнотехничких објеката - ловачких чека и хранилишта за дивљач. Предузимамо, такође, све потребне мере заштите дивљачи од ловокрадица и спроводимо акције на откривању починиоца.
„Активности које се у газдинству свакодневно спроводе усмерене су и на повећање извршења плана сеча, те у том смислу постоје реалне процене да ће сви планови на коришћењу шума бити успешно извршени. Оно што је карактеристично за извршење планова коришћења јесте стална тенденција на поправљању сортиментне структуре приликом кројења и пријема дрвних сортимената“ - истиче директор Ђуро Воларац.
Када је реч о коришћењу шума, овогодишњи план је обимнији у односу на претходне године, и то је тенденција присутна неколико година уназад.

Зграда Шумског газдинства „Шумарство“ Рашка

Састанак руководства Шумског газдинства „Рашка“

План 2018. год = 52.649 м3
План 2019. год = 54.536 м3
План 2020. год = 56.107 м3
План за 2021. год = 59.117 м3

У 2020.години од планираних 56.107 м3 остварена је производња од 55.100 м3, тј. 98 % годишњег плана сече , док нам је годишњи план вуче остварен са 43.045 м3 односно 101 % .

Комерцијални послови – у 2020. год. продато је 57.341 м3 дрвних сортимената (103 % од годишњег плана). Стање залиха на дан 31.12.2020. год износи 489 м3 у шуми код пања и 810 м3 на камионском путу.

Највећи део послова на коришћењу шума везано за сечу и привлачење дрвних сортимената обављају извођачи радова, који су изабрани на тендеру.

Један од главних приоритета и предуслова за успешно пословање је изградња и одржавање путне инфраструктуре. На тај начин постепено се повећава отвореност газдинских јединица. Управо због тога највећи део инвестиција смо определили за набавку путне механизације, чиме повећавамо учинак изградње нових и одржавање постојећих путева.

ШГ „Шумарство“ Рашка је у претходном периоду набавило нову механизацију, купљен је нови булдозер гусеничар марке „Liebherr“, две нове комбиноване машине и два нова камиона кипера троосовинца марке „KAMAZ“ и марке „IVECO“.

„Када је реч о путној инфраструктури имамо веома коректне односе са локалним самоуправама на подручју Рашке, Новог Пазара и Тутина. На више радних састанака у општинама и месним заједницама на подручју све три шумске управе склопљени су споразуми о заједничком ангажовању на одржавању и унапређењу путне инфраструктуре. Првенствено у циљу превазилажења појединих проблема имовинско-правне природе и незадовољства малог дела сеоског становништва због лошег стања локалних путева, због чега се, као и у већини других газдинстава, окривљују шумари. Циљ нам је да у свим тим разговорима, договорима и сарадњи са локалним челницима докажемо да ми шумари нисмо криви за уништавање локалне путне инфраструктуре, већ да управо ми отварамо нове путне правце у најзабаченијим руралним срединама и учествујемо у санацији постојећих, на просторима где обављамо радове на коришћењу шума. Тако смо у Рашкој санирали пут Кути - Бинићко поље, Брвеник - Драгодањ у Новом Пазару, Борич -Маљевци, пут кроз село Бекова на Голији, у Тутину санирали Источни Мојстир - Понор, Западни Мојстир – Леденица, као и друге мање путне правце. Повећавамо ниво наших услуга на тим пословима са циљем побољшања слике нашег предузећа у јавности“, истиче директор Ђуро Воларац.

У овом Газдинству редовно се измирују све финансијске обавезе према запосленим радницима, према

извођачима радова у шумарству и према свим осталим добављачима.

„Редовно санирамо и одржавамо управне зграде у Новом Пазару и Тутину. На згради дирекције шумског газдинства у Рашкој урађена је термичка изолација, адаптација фасаде и постављен је видео надзор. Уз редовне обавезе око неге, узгоја, заштите и коришћења шума, радници шумске управе Тутин, на ревиру Мојстирске шуме на месту званом Понор су у 2020. години на властиту иницијативу уз помоћ сопствене механизације изградили и мали рибњак са поточном пастрмком. Ово место је сада постало атрактивно за локално становништво које ту сада долази на излете – каже директор Газдинства Ђуро Воларац.

Зграда Шумске управе „Тутин“

За ово годину у заштићеним природним подручјима су такође планиране бројне активности заштите и унапређења, затим спречавање недозвољених радњи, а посебно развијање свести становништва о значају ових подручја за очување животне средине. У оквиру Шумског газдинства „Шумарство“ Рашка налази се управа Парка природе „Голија”, која као посебна организациона јединица брине о свим аспектима очувања животне средине и унапређења стања кроз бројне развојне пројекте.

На подручју Шумске управе Тутин налазе се Каљевица, мешовита састојина смрче, јеле и букве прашумског типа, затим Белег - састојина молике и Поглед - састојина бора кривуља, као и Промуклица - заштићени крашки извор, споменик природе.

Подручје Шумског газдинства „Шумарство“ Рашка богато је многим културно-историјским споменицима средњовековне Србије као што је Рас – некадашња српска престоница на чијим темељима данас лежи Нови Пазар. Богати смо и многим манастирима као што су Градац, Стара и Нова Павлица, Сопоћани, Ђурђеви ступови, Кончуљ, Црна река. На подручју града Новог Пазара налази се једна од најстаријих и најлепших џамија на Балкану, подигнута у XVI веку, Алтун - Алем џамија, као и градска тврђава са кулом мотриљом која данас представља симбол града Новог Пазара.

Као део целине стари Рас са Сопоћанима и манастиром Ђурђеви Ступови су од 1979. године на листи светске културне баштине UNESCO.

Мобилна апликација „Моје дрво за Београд“

Град Београд покренуо је мобилну апликацију „Моје дрво за Београд“, која корисницима пружа привилегију да посаде своје дрво на некој од атрактивних градских локација.

Мобилна апликација је представљена у просторијама ЈП „Србијашуме“ у ресторану „Клуб Кошутњак“ у Београду, а догађају су присуствовали иницијатори и учесници пројекта – заменик градоначелника Горан Весић, градска секретарка за заштиту животне средине Ивана Вилотијевић, директор ЈКП „Зеленило – Београд“ Слободан Станојевић и в.д. директора ЈП „Србијашуме“ Игор Брауновић.

„Прошле године грађанима смо обећали да ћемо у наредних десет година засадити милион стабала. Упркос корони, ванредном стању, застоју привреде и немогућности увоза садница, план је да ове године буде засађено скоро 150 хиљада стабала, и то сто хиљада захваљујући ЈП „Србијашуме”, четрдесет хиљада посредством Секретаријата за заштиту животне средине и око шест хиљада стабала које би засадило ЈКП „Зеленило – Београд”. Овим темпом успећемо да испунимо своје обећање. Сада је време да у велику акцију озелењавања Београда укључимо и грађане“ – рекао је заменик градоначелника Горан Весић.

Он је презицизирао да се на идеју дошло тако што су се многи грађани јављали и питали на који начин они могу да се укључе у ову акцију.

„Одлучили смо да инсталирамо апликацију „Моје дрво за Београд“, која иначе постоји у многим земљама и градовима а посредством које је могуће проверити где су све предвиђене локације за садњу стабала у Београду. За сада су у њој прецизиране само локације за садњу дрворедних стабала, али ће убудуће грађанима бити омогућено да купују и стабла у парковима и шумама“ – навео је Весић.

Заменик градоначелника је нагласио да ће се након куповине и садње, поред стабла наћи и натпис са именом донатора – појединачних људи или компанија. Апликација је посебна и по томе, додао је Весић, што помоћу ње грађани могу да израчунају колико угљен-диоксида емитују и колико је на годишњем нивоу потребно стабала да то анулирају, као и да снимају девастиране зелене површине и да потом снимке шаљу ресорном секретаријату. Осим тога, грађани могу да предложе нове локације за садњу путем ове апликације, затим да се пријаве за волонтирање, односно да се прикључе акцијама садње које организују Град Београд, ЈКП „Зеленило – Београд“ или ЈП „Србијашуме”, прецизирао је Весић.

Апликација, коју је представио Секретаријат за заштиту животне средине, функционише тако што корисник који је заинтересован да донира дрво граду Београду треба да се улогује, одабере неку од понуђених садница и локацију за садњу, те да захтев пошаље Граду Београду. Захтев се након тога обрађује и кориснику се даје потврда о времену садње. Уз сваку садницу у апликацији може да се види врста саднице, њена величина и цена. Кликом на „засади“ прелази се на детаље куповине.

Директор Игор Брауновић на презентацији апликације „Моје дрво за Београд“

ШУ „Авала“ промовисала нову пешачку стазу Сакинац

У част обележавања Европске недеље мобилности под називом „Мобилност без загађења за све”, 20. септембра 2020, на територији ШУ „Авала“ је промовисана нова пешачка стаза Сакинац. Догађају је присуствовало више од стотину деце из Савеза извиђача Србије, представници Секретаријата за заштиту животне средине као и представници ЈП „Србијашуме”.

За децу је том приликом организовано предавања о заштити животне средине, разне спортске активности као и пешачење стазом Сакинац, а осим тога, деца су имала прилику да обиђу Авалски торањ и споменик Незнаном јунаку. Присутнима се овом приликом обратила градска секретарка за заштиту животне средине Ивана Вилотијевић и нагласила да овај секретаријат много ради на промоцији здравог начина живота, боравка у природи, шетње у шуми, као и на истицању значаја оваквог начина живота на здравље људи. Циљ оваквих манифестација је уједно и промоција заштићеног подручја Предео изузетних одлика „Авала“ и развијање свести младих о значају шуме и заштите природе.

Стаза Сакинац израђена је од ломљеног камена, струганичког камена, а постављена је сигнализација и за особе са инвалидитетом, са акцентом на слепа и слабовида лица. Пре израде нове стазе уклоњена је стара и оштећена асфалтна подлога. Један крак стазе води према торњу а други ка цркви. На врху Авале, где се стаза завршава, постављено је и велико ложиште за потребе излетника. Висинска разлика која се током шетње овом стазом савладава је 125 метара, а укупна дужина стазе је 1300 метара. Стаза спаја извор Сакинац у подножју Авале са Митровићевим домом, а просечно време преласка стазе је 30 минута. Радове на санацији стазе финансирао је Секретаријат за заштиту животне средине Града Београда а радове је извело ШГ „Београд”.

ШУ „Авала“
Марија Тубић, рев. инж.

Стање шумског фонда којим газдује ЈП „Србијашуме“

У Јавном предузећу „Србијашуме“, у оквиру Сектора за шумарство и заштиту животне средине, у Одељењу за планирање газдовања шумама, 2003. године је формирана база података прикупљених на терену. База садржи податке о шумском фонду којим газдује ЈП „Србијашуме“, као и податке о плановима прописаним основама газдовања шумама. Подаци се ажурирају приликом сваког новог уређивања и користе за стратешка планирања, израду анализа, процену вредности шума, израду годишњих и периодичних планова, смерница и др. Од 2010. године у одељењу је формирана и ГИС база.

Табела 1. Површине кроз територијалну поделу

База података – Структура површине		**Укупна површина (ha)**	**Просечна површина (ha)**
Укупан број газдинских јединица	346	890.654,78	2.574,15
Укупан број одељења	25.824		34,49
Укупан број одсека и чистина	198.614		4,48
Укупан број одсека – обрасло	106.892	768.055,33	7,19
Укупан број чистина	91.722	122.599,45	1,34
Просечан број одсека по одељењу	4,14		
Просечан број чистина по одељењу	3,55		

Србија је средње шумовита земља. Према Националној инвентури шума (НИШ) Републике Србије, укупна површина шума у Србији износи 2.252.400 ha, што је 29,1% од укупне површине територије Србије (подаци не обухватају територију КиМ). Шумовитост утврђена даљинском детекцијом путем сателитских снимака у Републици Србији износи 28,5% (Централна Србија 37,3%, АП Војводина 6,7% и АП Косово и Метохија 27,4%). ЈП „Србијашуме“ газдује са 890.655 ha површине, од чега је 768.055 ha обрасло шумско земљиште.

Почетком XIX века шумовитост тадашње Србије била је 75-80%. До половине XX века шумовитост је пала на 21,4%, да би почетком XXI века износила 29,1% (НИШ).

Оптималана шумовитост Републике Србије је Просторним планом (2010) утврђена на 41,4%. Недовољна шумовитост (70% од потребне шумовитости) у односу на оптималну је основни проблем шумарства Републике Србије.

Структура површина у ЈП „Србијашуме“

Учешће шумских подручја у укупној површини којом газдује ЈП „Србијашуме“ је различито. Највећу површину има тимочко шумско подручје са учешћем од 9,2% укупне површине, а најмање учешће има посавско-подунавско шумско подручје са 1,9% површине. Највећу обраслост од 94% има подрињско-колубарско шумско подручје, а најмању обраслост од 77% имају голијско и горњеибарско шумско подручје. Степен шумовитости у ЈП „Србијашуме“ износи 86,2%.

Табела 2. Површине шумских подручја

Ред. бр.	**Шумско подручје**	**Шумско газдинство**	**Површина**				**Шумовитост**
			Укупно		**Обрасло**	**Необрасло**	
			ha	**%**	**ha**		**%**
1	Јужноморавско	„Врање“ - Врање	75.020,50	8,4	64.084,42	10.936,08	85,4
2	Јабланичко	„Шума“ - Лесковацц	39.980,71	4,5	37.059,91	2.920,80	92,7
3	Нишавско	„Пирот“ - Пирот	42.998,35	4,8	34.346,63	8.651,72	79,9
4	Моравско	„Ниш“ - Ниш	55.813,57	6,3	48.304,77	7.508,80	86,5
5	Топличко	„Топлица“ - Куршумлија	68.512,57	7,7	62.567,76	5.944,81	91,3
6	Тимочко	„Тимочке шуме“ - Бољевац	82.290,20	9,2	73.632,77	8.657,43	89,5
7	Севернокучајско	„Северни Кучај“ - Кучево	58.409,01	6,6	54.138,21	4.270,80	92,7
8	Јужнокучајско	„Јужни Кучај“ - Деспотовац	41.028,00	4,6	35.750,44	5.277,56	87,1
9	Расинско	„Расина“ - Крушевац	56.848,58	6,4	50.575,66	6.272,92	89,0
10	Доњеибарско	„Столови“ - Краљево	47.628,16	5,3	39.733,74	7.894,42	83,4
11	Горњеибарско	„Шумарство“ - Рашка	67.621,81	7,6	52.351,49	15.270,32	77,4
12	Шумадијско	„Крагујевац“ - Крагујевац	27.670,32	3,1	25.482,95	2.187,37	92,1
13	Голијско	„Голија“ - Ивањица	73.698,38	8,3	56.653,59	17.044,79	76,9
14	Тарско-златиборско	„Ужице“ - Ужице	36.674,48	4,1	31.941,35	4.733,13	87,1
15	Лимско	„Пријепоље“ - Пријепоље	63.981,18	7,2	53.775,74	10.205,44	84,0
16	Подрињско-колубарско	„Борања“ - Лозница	35.621,89	4,0	33.390,88	2.231,01	93,7
17	Посавско-подунавско	„Београд“ - Београд	16.857,07	1,9	14.265,02	2.592,05	84,6
УКУПНО ЈП „СРБИЈАШУМЕ“			**890.654,78**	**100,0**	**768.055,33**	**122.599,45**	**86,2**
Извор: Састојинска инвентура, База података ЈП „Србијашуме“ на дан 31.12.2018. године и калкулације аутора							

Табела 3. Упоредни приказ површина за период 1991-2018.

Година	**Површина**					
	Укупно		**Обрасло**		**Необрасло**	
	ha	**%**	**ha**	**%**	**ha**	**%**
1991	909.514,76	100,0	755.937,83	83,1	153.576,93	16,9
2003	915.328,84	100,0	773.271,73	84,5	142.057,11	15,5
2008	914.871,96	100,0	776.356,04	84,9	138.515,92	15,1
2013	893.416,56	100,0	763.582,23	85,5	129.834,33	14,5
2018	890.654,78	100,0	768.055,33	86,2	122.599,45	13,8
Извор: База података ЈП „Србијашуме“ и калкулације аутора						

У посматраном периоду дошло је до промене површине којом газдује ЈП „Србијашуме“ за 18.860 ha. Обрасла површина увећана је за 12.117,50 хектара, а необрасла површина смањила се за 30.977,48 хектара. Разлог укупног смањења је највећим делом последица повраћаја имовине на 23.536 ha, од чега црквама и верским заједницама 21.317 ha, а физичким лицима 2.219 ha. На смањење површина утицале су и промене намене шуме и шумског земљишта у грађевинско (за потребе привреде, стамбена изградња, инфраструктура и др.).

Закључцима Владе РС у периду 2016-2018. године ЈП „Србијашуме“ додељено је право коришћења на укупно 12.634 ha. Ове површине су се водиле на ресорно министарство, задруге, друштвена предузећа која су отишла у стечај и др. Већим делом то су мале, ван комплекса, неприступачне површине непогодне за рационално газдовање и оне се сукцесивно обухватају новим основама газдовања шумама за газдинске јединице којима територијално припадају.

Стање по шумским подручјима

Табела 4. Површина, запремина и запремински прираст по шумским подручјима

Ред. бр.	Шумско подручје	Површина		Запремина			Текући запремински прираст			
		ha	%	m^3	%	m^3/ha	m^3	%	m^3/ha	Pi
1	Јужноморавско	64.084,42	8,3	9.956.056,9	7,7	155,4	264.715,5	7,7	4,1	2,7
2	Јабланичко	37.059,91	4,8	7.451.865,2	5,7	201,1	190.023,7	5,5	5,1	2,6
3	Нишавско	34.346,63	4,5	4.537.988,7	3,5	132,1	123.427,7	3,6	3,6	2,7
4	Моравско	48.304,77	6,3	6.391.758,2	4,9	132,3	185.634,5	5,4	3,8	2,9
5	Топличко	62.567,76	8,1	12.253.059,0	9,4	195,8	335.061,6	9,7	5,4	2,7
6	Тимочко	73.632,77	9,6	8.559.075,0	6,6	116,2	224.269,3	6,5	3,0	2,6
7	Севернокучајско	54.138,21	7,0	12.932.850,5	9,9	238,9	300.996,7	8,7	5,6	2,3
8	Јужнокучајско	35.750,44	4,7	5.972.195,2	4,6	167,1	150.531,0	4,4	4,2	2,5
9	Расинско	50.575,66	6,6	11.394.612,2	8,8	225,3	296.759,3	8,6	5,9	2,6
10	Доњеибарско	39.733,74	5,2	6.475.293,0	5,0	163,0	186.007,0	5,4	4,7	2,9
11	Горњеибарско	52.351,49	6,8	6.205.741,8	4,8	118,5	189.250,9	5,5	3,6	3,0
12	Шумадијско	25.482,95	3,3	3.865.598,5	3,0	151,7	117.920,5	3,4	4,6	3,1
13	Голијско	56.653,59	7,4	11.237.611,6	8,6	198,4	329.760,7	9,5	5,8	2,9
14	Тарско-златиборско	31.941,35	4,2	4.929.378,9	3,8	154,3	109.286,8	3,2	3,4	2,2
15	Лимско	53.775,74	7,0	8.091.348,4	6,2	150,5	190.634,2	5,5	3,5	2,4
16	Подрињско-колубарско	33.390,88	4,3	7.287.575,6	5,6	218,3	179.781,8	5,2	5,4	2,5
17	Посавско-подунавско	14.265,02	1,9	2.562.050,5	2,0	179,6	85.047,3	2,5	6,0	3,3
УКУПНО		**768.055,33**	**100,0**	**130.104.059,2**	**100,0**	**169,4**	**3.459.108,5**	**100,0**	**4,5**	**2,7**

Извор: Састојинска инвентура, База података ЈП „Србијашуме“ на дан 31.12.2018. године и калкулације аутора

ЈП „Србијашуме“ газдује шумама централне Србије (изузев подручја националних паркова, ЈП „Шуме Гоч“ - Врњачка Бања и мањих површина других корисника) и подељено је на 17 делова. Свако шумско подручје има шумско газдинство, као део ЈП „Србијашуме“. Обрасла површина, запремина и текући запремински прираст по шумским подручјима, приказани су у табели 4.

Просечна запремина обраслих површина је 169,4 m3/ha. Ради бољег разумевања садашње просечне запремине по хектару, треба имати у виду да је просечна запремина у Србији 1951. године износила 63 m3/ha, тј. 37% од садашње. У то време просечна запремина износила је у високим једнодобним шумама 91 m3/ha, пребирним шумама 180 m3/ha и ниским (изданачким) шумама 28 m3/ha. У поменутом раду аутори износе податак да је процењена оптимална запремина у Србији 214 m3/ha. Просечна запремина по јединици површине у Румунији износи 213 m3/ha, Хрватској 201 m3/ha, Француској 191 m3/ha, Италији 145 m3/ha, Бугарској 130 m3/ha, БиХ 110 m3/ha, итд.

Највеће учешће у запремини има севернокучајско шумско подручје (9,9%), а најмање посавско-подунавско шумско подручје (2,0%). Највећа просечна запремина (238,9 m3/ha) је у севернокучајском шумском подручју, а најмања у тимочком шумском подручју (116,2 m3/ha).

Учешће у текућем запреминском прирасту је слично учешћу у запремини и креће се од 9,7% у топличком шумском подручју, до 2,5% у посавско-подунавском шумском подручју. Највеће апсолутне вредности текућег запреминског прираста има посавско-подунавско шумско подручје (6,0 m3/ha), расинско шумско подручје (5,9 m3/ha) и голијско шумско подручје (5,8 m3/ha). Текући запремински прираст у просеку на нивоу ЈП „Србијашуме“ износи 4,5 m3/ha, а проценат прираста 2,7% (табела 5). Према подацима из Националне инвентуре шума (2009.), шумски фонд Републике Србије без АП, има запремински прираст од 3,9 m3/ha, а проценат запреминског прираста је 2,5%.

Табела 5. Упоредни приказ запремине и запреминског прираста за период 1991-2018. године

Година	Запремина		Текући запремински прираст		
	m^3	m^3/ha	m^3	m^3/ha	% iv
1991	96.371.092	127,0	2.684.509	3,6	2,8
2003	113.027.676	146,0	2.880.957	3,7	2,5
2008	120.358.013	155,0	3.081.623	4,0	2,6
2013	126.933.474	166,2	3.389.924	4,4	2,7
2018	130.104.059	169,4	3.459.108	4,5	2,7

Извор: База података ЈП „Србијашуме“ и калкулације аутора

У последњих 27 година (од 1991. до 2018. године) дрвна запремина је увећана за 33.732.967 m3 (130.104.059 m3 - 96.371.092 m3), тј. просечно годишње за 1.249.369 m3. Повећање запремине на површини од 768.055 ha износи годишње у просеку 1,6 m3/ha. Ако изузмемо површине под шикарама и шибљацима (109.107 ha), просечно годишње увећање је 1,9 m3/ha (1.249.369 m3 : 658.948 ha). У периоду од 1991-2018. године, просечна запремина је увећана за 42,4 m3/ha на укупно обраслој површини.

Ради сагледавња тачности очекиване и добијене запремине за период од 2008-2018. година извршено је билансирање и приказано је у табели бр. 6.

Разлика између очекиване и добијене запремине износи 7.669.083 m3 или 5,6%, што је у границама прихватљивих вредности и одступања у шумарству (±8%). Прихватљива одступања не искључују потребу повећања тачности приликом утврђивања стања састојина и квалитета планова газдовања.

Табела 6. Билансирање очекиване и добијене запремине за период 2008-2018. године

Запремина	Запремински прираст	Реализована сеча	Бесправна сеча	Очекивана запремина	Запремина	Разлика	
2008.	2008.	2008-2018.	2008-2018.	2018.	31.12.2018		
m^3	m^3	m^3	m^3	m^3	m^3	m^3	%
1	2	3	4	5 (1+(2*11)-(3+4))	6	7 (6-5)	8
120.358.013	3.081.623	15.990.546	492.178	137.773.142	130.104.059	- 7.669.083	- 5,6

Извор: База података ЈП „Србијашуме“ и калкулације аутора

Стање састојина по пореклу и очуваности

Табела 7. Стање шума у ЈП „Србијашуме“ по пореклу и очуваности

Порекло и очуваност	Површина		Запремина			Текући запремински прираст			
	ha	%	m^3	%	m^3/ha	m^3	%	m^3/ha	Pi
РЕКАПИТУЛАЦИЈА ПО ПОРЕКЛУ									
високе природне састојине	299.478,37	39,0	78.873.714,1	60,6	263,4	1.746.522,7	50,5	5,8	2,2
вештачки подигнуте састојине	100.608,03	13,1	14.674.327,8	11,3	145,9	683.344,7	19,8	6,8	4,7
изданачке шуме	258.861,61	33,7	36.555.465,7	28,1	141,2	1.029.235,1	29,8	4,0	2,8
Шикаре	41.951,04	5,5	551,6	0,0	0,0	6,0	0,0	0,0	1,1
Шибљаци	67.156,28	8,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Укупно	**768.055,33**	**100,0**	**130.104.059,2**	**100,0**	**169,4**	**3.459.108,5**	**100,0**	**4,5**	**2,7**
РЕКАПИТУЛАЦИЈА ПО ОЧУВАНОСТИ									
Очуване	468.694,88	61,0	105.666.680,5	81,2	225,4	2.911.335,9	84,2	6,2	2,8
Разређене	124.329,94	16,2	20.883.378,1	16,1	168,0	481.832,8	13,9	3,9	2,3
Девастиране	65.923,19	8,6	3.553.448,9	2,7	53,9	65.933,9	1,9	1,0	1,9
Шикаре	41.951,04	5,5	551,6	0,0	0,0	6,00	0,0	0,0	1,1
Шибљаци	67.156,28	8,7	0,0	0,0	0,0	0,00	0,0	0,0	0,0
Укупно	**768.055,33**	**100,0**	**130.104.059,2**	**100,0**	**169,4**	**3.459.108,5**	**100,0**	**4,5**	**2,7**

Извор: Састојинска инвентура, База података ЈП „Србијашуме“ на дан 31.12.2018. године и калкулације аутора

У укупном шумском фонду ЈП „Србијашуме“, високе природне састојине учествују са 39,0% површине и 60,6% запремине, вештачки подигнуте састојине учествују са 13,1% површине и 11,3% запремине, изданачке састојине заузимају 33,7% површине са учешћем у запремини 28,1%, док на остале форме (шикаре и шибљаци) отпада 14,2% обрасле површине. Укупно високе (природне и вештачке) шуме заузимају 52,1% површине и имају учешће у запремини 71,9%.

Најзаступљеније су очуване састојине са учешћем 61,0% од укупне површине и 81,2% запремине, разређене састојине учествују са 16,2% површине и 16,1% запремине, док на незадовољавајуће форме (девастиране, шикаре и шибљаке) отпада 22,8% површине са учешћем 2,7% у укупној дубећој дрвној запремини.

Велика заступљеност разређених и девастираних састојина, шикара и шибљака (39,0%) и присуство необраслог шумског земљишта на 75.480 ha, којим газдује ЈП „Србијашуме“, представља потенцијално велико радилиште и значајан проблем. Приликом анализе стања шума по пореклу и очуваности треба имати у виду да „...стање и степен очуваности шума у највећој мери одражавају степен очуваности природе и животне средине“ (Јовић, Д., Медаревић, М. 1995).

Стање састојина по врстама дрвећа

У састојинској инвентури шума којима газдује ЈП „Србијашуме“ забележено је 75 врста дрвећа, од чега је 59 лишћарских, а 16 четинарских врста. Број врста дрвећа је изузетно битан са аспекта очувања биодиверзитета. Преглед стања по врстама дрвећа приказан је у табели 8 (у табели су наведене само врсте које појединачно учествују преко 1% у запремини, док су остале врсте сврстане у групу остали).

Табела 8. Запремина и запремински прираст по врстама дрвећа

Редни број	Врста дрвећа	Запремина			Текући запремински прираст		
		m³	%	%	m³	%	%
1	Буква	80.736.389,6	76,6	62,1	1.810.107,5	71,5	52,3
2	китњак	6.687.101,1	6,3	5,1	176.276,5	7,0	5,1
3	Цер	6.676.891,80	6,3	5,1	190.144,50	7,5	5,5
4	Сладун	2.714.086,40	2,6	2,1	90.443,40	3,6	2,6
5	Граб	2.482.454,00	2,4	1,9	64.203,60	2,5	1,9
6	остали лишћари	6.077.264,1	5,8	4,7	198.914,5	7,9	5,8
Укупно лишћари		**105.374.187,0**	**100,0**	**81,0**	**2.530.089,8**	**100,0**	**73,1**
7	Смрча	9.486.246,30	38,4	7,3	307.542,00	33,1	8,9
8	црни бор	8.586.007,70	34,7	6,6	389.093,90	41,9	11,2
9	Јела	3.661.766,30	14,8	2,8	94.613,70	10,2	2,7
10	бели бор	2.161.641,90	8,7	1,7	95.860,40	10,3	2,8
11	остали четинари	834.209,6	3,4	0,6	41.908,7	4,5	1,2
Укупно четинари		**24.729.872,2**	**100,0**	**19,0**	**929.018,7**	**100,0**	**26,9**
УКУПНО		**130.104.059,2**		**100,0**	**3.459.108,5**		**100,0**

Извор: Састојинска инвентура, База података ЈП „Србијашуме“ на дан 31.12.2018. године и калкулације аутора

Најзаступљенија врста је буква, која учествује у укупној дубећој дрвној запремини са 62,1% и у текућем запреминском прирасту са 52,3%. Међу лишћарима буква доминира са 76,6% запремине и 71,5% запреминског прираста. Значајније учешће у дубећој запремини, од лишћарских врста имају: китњак (5,1%), цер (5,1%), сладун (2,1%), граб (1,9%), топола – I 214 (0,6%), багрем (0,5%), јавор (0,5%) итд.

Укупно учешће четинара износи 19% у односу на укупну запремину и 26,9% у односу на текући запремински прираст. Најзначајније четинарске врсте су смрча са 7,3% учешћа у запремини (38,4% запремине четинара) и 8,9% у запреминском прирасту (33,1% у приросту четинара) и црни бор са 6,6% запремине (34,7% четинара) и 11,2% запреминског прираста (41,9% четинара). Од четинара значајније учешће у запремини још имају јела (2,8% од укупне запремине, тј. 14,8% од запремине четинара) и бели бор (1,7% од укупне запремине, тј. 8,7% од запремине четинара).

Утврђен велики број присутних врста дрвећа представља велико биодиверзитетско и биолошко богатство и има вишеструки значај за животну средину. Мешовите састојине представљају стабилније шумске екосистеме и отпорније су на негативне абиотичке и биотичке утицаје и због тога треба ограничити ширење монокултура.

Стање састојина по састојинској припадности и процењена „оптимална запремина“

Непроцењив значај и сложеност шума обавезује нас на добро познавање њиховог стања и потенцијала. Да би оценили потенцијал шума по шумским подручјима, сагледано је:

- поступање са шумама у последња два века;
- садашње стање шума, достигнуте просечне вредности запремине по категоријама шума, просечна запремина свих категорија шума (169,4 m3/ha, тј. 197,4 m3/ha без шикара и шибљака);
- учешће појединих врста дрвећа у шумском фонду ЈП „Србијашуме“;
- достигнуте вредности запремине и запреминског прираста према подацима Националне инвентуре шума (2009.) за подручје Републике Србије без АП;
- процењене оптималне вредности запремине (Милин Ж, 1988.);
- просечне запремине у појединим европским земљама (Медаревић М, 2006.);
- орјентациони подаци о оптималној запремини (Јовић Д, et al,1 992.);
- старосна структура букових шума карактерише значајно одступање од нормалног размера добних разреда (Алексић П, 2000.);
- таблице приноса и прираста и нормале разних аутора и др.

Процена оптималне запремине извршена је по састојинској припадности, коју детерминишу главне врсте дрвећа, просечно за све састојине са шикарама и шибљацима и без њих. Вештачки подигнуте састојине су сврстане у једну групу (табела 9).

Табела 9. Површина, запремина, запремински прираст по категоријама шума и процењена оптимална запремина

Састојинска припадност	Површина		Запремина			Запремински прираст			Процењена „оптимална запремина“	
	ha	%	m³	%	m³/ha	m³	m³/ha	% Iv	m³/ha	m³
Шуме јове и врбе	1.559,99	0,2	115.190,0	0,1	73,8	3.584,9	2,3	3,1	110	171.598,9
Шуме тополе	708,23	0,1	63.528,9	0,0	89,7	1.621,4	2,3	2,6	140	99.152,2
Шуме пољског јасена	338,85	0,1	105.675,3	0,1	311,9	2.313,0	6,8	2,2	350	118.597,5
Шуме лужњака	895,83	0,1	270.560,1	0,2	302,0	4.440,3	5,0	1,6	360	322.498,8
Шуме граба	10.376,55	1,6	950.726,2	0,7	91,6	25.150,5	2,4	2,6	115	1.193.303,3
Шуме храстова (цера, сладуна, китњака)	129.515,05	19,7	15.918.049,9	12,2	122,9	461.261,9	3,6	2,9	175	22.665.133,8
Шуме грабића, црног граба и црног јасена	2.151,96	0,3	121.999,6	0,1	56,7	3.221,8	1,5	2,6	65	139.877,4
Шуме липе	495,18	0,1	116.699,8	0,1	235,7	3.174,7	6,4	2,7	250	123.795,0
Шуме брезе, јасике и багрема	12.983,65	2,0	735.744,6	0,6	56,7	34.907,4	2,7	4,7	100	1.298.365,0
Шуме букве, јавора, јасена	347.001,83	52,7	84.831.201,5	65,2	244,5	1.920.947,3	5,5	2,3	280	97.160.512,4
Шуме јеле	11.361,46	1,7	4.010.675,8	3,1	353,0	97.776,2	8,6	2,4	390	4.430.969,4
Шуме смрче	18.647,69	2,8	5.401.201,4	4,2	289,6	145.473,9	7,8	2,7	320	5.967.260,8
Шуме борова	22.304,07	3,4	2.788.025,9	2,1	125,0	71.886,2	3,2	2,6	190	4.237.773,3
Вештачки подигнуте састојине	100.607,67	15,3	14.674.228,5	11,3	145,9	683.343,1	6,8	4,7	225	22.636.725,8
Укупно	**658.948,01**	**85,8**	**130.103.507,5**	**100,0**	**197,4**	**3.459.102,5**	**5,2**	**2,7**	**243,7**	**160.565.563,4**
Шибљаци	67.156,28	61,6	0,0	0,0		0,0	0,0			
Шикаре	41.951,04	38,4	551,6	100,0		6,0	0,0	1,1	10	419.510,4
Шикаре и шибљаци	109.107,32	14,2	551,6	0,0	0,0	6,0	0,0	1,1		
Укупно обрасло	**768.055,33**	**100,0**	**130.104.059,2**	**100,0**	**169,4**	**3.459.108,5**	**4,5**	**2,7**	**209,6**	**160.985.073,8**

Извор: Састојинска инвентура, База података ЈП „Србијашуме“ на дан 31.12.2018. године и калкулације аутора

Процењена оптимална запремина, просечно за све састојине (без шикара и шибљака) износи 243,7 m3/ha, тј. 209,6 m3/ha на укупно обраслој површини (укључујући шикаре и шибљаке) којом газдује ЈП „Србијашуме“ (табела 11). Процењену оптималну запремину треба схватити као реално достижну вредност блиску оптималној. Свака састојина, газдинска јединица, шумско подручје и друго, има своју оптималну запремину. Оптимална запремина била би знатно већа да је повољније стање шума по пореклу и очуваности и да је газдовање шумама у прошлости било интензивније. Садашња просечна запремина заостаје приближно 25% за процењеном оптималном.

На основу досадашњег увећања запремине од просечно 1,6 m3/ha на годишњем нивоу, до процењене просечне оптималне запремине стићи ће се за 25 година (2043. године). У то време укупна дубећа дрвна запремина износила би приближно 161 милион m3 (више од садашње запремине за 30,9 милиона m3), а принос би достигао приближно 2,6 милиона m3 (више за 23,8% у односу на приноса у 2018. години). Због заостатка за оптималним стањем, вредност годишњег губитка у приросту је око 32,6 милиона евра.

Имајући у виду стање и велику угроженост шуме, опрезно је дата процена времена потребног за достизање „оптималне запремине“. Са великим степеном сигурности може се очекивати да се до процењене просечне оптималне запремине дође за 25-30 година (2043-2048. године). У то време се навршава приближно једна опходња (за наше најважније врсте дрвећа) од највећих страдања наших шума које се десило за време и око Другог светског рата.

Поред увећане запремине и текућег запреминског прираста, у анализираном периоду повећан је и квалитет наших шума. Учешће техничког дрвета у производњи дрвних сортимената од 1991. године до данас увећано је за приближно 5-6%.

Садашње стање шума којима газдује ЈП „Србијашуме“ је веома различито по појединим шумским подручјима. Већу запремину од процењене оптималне запремине, просечно за све састојине на укупно обраслој површини (209,6 m3/ha) имају севернокучајско (238,9 m3/ha), расинско (225,3 m3/ha) и подрињско-колубарско шумско подручје (218,3 m3/ha). Сагледавајући ос-

новне елементе структуре у целини, на половини површина стање шума је задовољавајуће и то у јабланичком, топличком, севернокучајском, јужнокучајском, расинском, доњеибарском, голијском, подрињско-колубарском и посавско-подунавском шумском подручју. У осталим шумским подручјима шуме у просеку недовољно користе производни потенцијал станишта и не обезбеђују у довољној мери коришћење еколошких функција шумских екосистема.

Планирани принос - етат

Стање наших шума обавезује нас да адаптивним управљањем, екосистемским планирањем (блиско природном стању шуме) и еластичним газдовањем омогућимо планирање приноса (по количини, квалитету, месту и времену), којим се осигурава строго трајно одрживо газдовање (најважнији принцип рада у шумарству).

Основни принцип приликом калкулације приноса мора бити „капацитет шума уз одржање, односно побољшање шумског фонда“ (Клепац Д, 1965.). Правилно обрачунат принос омогућиће постепено приближавање оптималном стању шума. Да бисмо стручно планирали принос морамо добро упознати прошлост, садашње стање и развојне тежње шуме. Посебно се мора сагледати однос садашње и процењене оптималне запремине и годишња производња дрвета (запремински прираст). Задовољавање потреба и жеља становништва и привреде могуће је под условом да начин и обим коришћења не угрожавају потенцијал и стање шума. „Етат је због тога инструмент одређене шумарске политике и у исто време брана–препрека претераној сечи и уништавању шума“ (Медаревић М, 2006.). Обим коришћења дрвне запремине у времену и простору мора се утврдити на основу потребних мера неге, обнове и заштите шума, како би се очувале и унапредиле еколошке функције шума, функције животног простора, економске, социјалне и културне функције. Савремено газдовање шумама заснива се првенствено на интегралној заштити шума од деградације и уништавања шумских екосистема. Коришћење приноса мора бити условљено извођењем одговарајућих радова на заштити и гајењу шума. Коришћење шума изнад могућности могуће је само за време рата и у изузетно кризним ситуацијама (борба за опстанак).

Планирани принос мора бити реалан, доступан, достижан и флексибилан због утицаја тржишта, отворености шумским комуникацијама, климатских прилика, доступне радне снаге, неповољних утицаја штетних организама и др. Шумарска производња се одвија у сталном и великом ризику. У току је реализација око 50 санационих планова оштећених шума.

Због сушења шума, климатских непогода и других ризика, један од циљева газдовања треба да буде планирање и стварање шумских резерви (резерве дрвне запремине). Шумске резерве треба да износе у просеку од 10-15% од могућег приноса - етата. У последње три године у ЈП „Србијашуме“ годишње се санитарним сечама уклоне сува стабла у количини 150.000 m3 са тенденцијом сталног увећања.

Приликом израде основа газдовања шумама не треба планирати етат (или планирати где и колико се мора) који није доступан на рационалан начи (шуме неотворене саобраћајницама, заштитне шуме на великим нагибима, спорно власништво и др.), али треба планирати шумске резерве. У том случају могуће је да План коришћења шума у Годишњем програму пословања (ГПП) буде једнак планираном приносу у основама газдовања шумама. Посебно опрезно и пажљиво треба планирати принос у урбаним шумама, заштитним шумама и шумама у заштићеним подручјима. Разумним коришћењем мора се у потпуности обезбедити и заштита генофонда. У данашње време нема компромиса између еколошке и економске компоненте, предност има еколшка компонента (живот).

Планирни принос по шумским подручјима, планирани обим коришћења ГПП, итензитет планираног обима коришћења у односу на планирани принос по ОГШ, дубећој запремини и запреминском прирасту, приказан је у табели 10.

Табела 10. Планирани принос по шумским подручјима

Ред. бр.	Шумско подручје	Запремина		Зап.прираст		Планирани принос по ОГШ			ГПП (2018)		Интензитет		
		m³	%	m³	%	m³ (10 год.)	m³ (1 год.)	%	m³	%	%	%	%
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11(9/7)	12(9/2)	13(9/4)
1	Јужноморавско	9.956.056,9	7,7	264.715,5	7,7	1.640.820	164.082	8,0	122.155	7,2	74,4	1,2	46,1
2	Јабланичко	7.451.865,2	5,7	190.023,7	5,5	1.057.339	105.734	5,1	95.675	5,6	90,5	1,3	50,3
3	Нишавско	4.537.988,7	3,5	123.427,7	3,6	731.062	73.106	3,6	52.789	3,1	72,2	1,2	42,8
4	Моравско	6.391.758,2	4,9	185.634,5	5,4	1.083.097	108.310	5,3	94.361	5,5	87,1	1,5	50,8
5	Топличко	12.253.059,0	9,4	335.061,6	9,7	1.785.625	178.563	8,7	134.947	7,9	75,6	1,1	40,3
6	Тимочко	8.559.075,0	6,6	224.269,3	6,5	1.702.677	170.268	8,3	135.396	7,9	79,5	1,6	60,4
7	Севернокучајско	12.932.850,5	9,9	300.996,7	8,7	2.510.370	251.037	12,2	193.560	11,3	77,1	1,5	64,3
8	Јужнокучајско	5.972.195,2	4,6	150.531,0	4,4	1.012.229	101.223	4,9	89.825	5,3	88,7	1,5	59,7
9	Расинско	11.394.612,2	8,8	296.759,3	8,6	1.695.561	169.556	8,2	144.263	8,4	85,1	1,3	48,6
10	Доњеибарско	6.475.293,0	5,0	186.007,0	5,4	1.003.774	100.377	4,9	82.914	4,9	82,6	1,3	44,6
11	Горњеибарско	6.205.741,8	4,8	189.250,9	5,5	720.220	72.022	3,5	64.613	3,8	89,7	1,0	34,1
12	Шумадијско	3.865.598,5	3,0	117.920,5	3,4	521.362	52.136	2,5	41.981	2,5	80,5	1,1	35,6
13	Голијско	11.237.611,6	8,6	329.760,7	9,5	1.544.785	154.479	7,5	128.650	7,5	83,3	1,1	39,0
14	Тарско-златиборско	4.929.378,9	3,8	109.286,8	3,2	646.926	64.693	3,1	57.811	3,4	89,4	1,2	52,9
15	Лимско	8.091.348,4	6,2	190.634,2	5,5	968.936	96.894	4,7	81.798	4,8	84,4	1,0	42,9
16	Подрињско-колубарско	7.287.575,6	5,6	179.781,8	5,2	1.170.418	117.042	5,7	108.986	6,4	93,1	1,5	60,6
17	Посавско-подунавско	2.562.050,5	2,0	85.047,3	2,5	789.178	78.918	3,8	77,699	4,6	98,5	3,0	91.4
Укупно:		**130.104.059,2**	**100,0**	**3.459.108,5**	**100,0**	**20.584.379**	**2.058.438**	**100,0**	**1.707.423**	**100,0**	**82,9**	**1,3**	**49,4**

Извор: Састојинска инвентура, База података ЈП „Србијашуме“ на дан 31.12.2018. године и калкулације аутора

Планирани принос по основама газдовања шумама у ЈП „Србијашуме“ износи 2.058.438 m3, што је 1,6% дубеће дрвне запремине, тј. 59,5% од текућег запреминског прираста. У земљама ЕУ запремински прираст се користи 60-70% тако да се дубећа дрвна залиха повећава. Принос у 2018. години је износио 1,3% од дубеће запремине или 49,4% запреминског прираста, тј. 82,9% од могућег по ОГШ. Разлог немогућности коришћења етата 100% од планираног по ОГШ је у недовољној отворености шумским комуникацијама, немогућности организације рационалног газдовања на делу површина, недостатку радне снаге, тржиште и др. У пракси на рационалан начин није могуће организовати гајење и коришћење шума на свим површинама где је планирано ОГШ. Место, време, количина и квалитет приноса мора да обезбеди еколошку одрживост, економску изводљивост и социјалну одговорност. Да би опстао и унапређивао стања шума, човек мора да користи шуму на трајно одржив начин. Ова чињеница нема алтернативе. Стално се мора имати у виду да су шуме условно обновљив природни ресурс и да нису вечите и неуништиве.

Сагледавајући чињенице да ЈП „Србијашуме“ стално увећава: површине под шумама (просторна одрживост), залихе дрвета и вредност залиха (одрживост залиха и вредности), запремински прираст (одрживост производње дрвета), принос дрвета (количина и квалитет), инфраструктуру, еколошку и социјалну функцију шума, способност обнављања и виталност (биолошка одрживост), вишеструко коришћење шума и друго, са сигурношћу се може закључити да ЈП „Србијашуме“ газдује шумама на одржив и мултифункционалан начин. Потврда за изнети закључак је и поседовање FSC™ (Forest Stewardship Council™) сертификата.

Било би неодговорно не истаћи потребу даљег унапређивања стручног рада (много више знања), повећања техничких и биолошких инвестиција, унапређења стратешког и оперативног планирања, организовања рада, система информисања и технолошких решења, повећања обим и квалитет радова на заштити, нези и обнови шума, увећања доприноса заштите животне средине, даљег унапређења процеса коришћења шума (најважнији економски принцип пословања), смањења трошкова пословања, осигурања поштовања одредби дугорочних планских докумената, освајања нових тржишта, укључивања у производњу обновљиве енергије и др. Да бисмо осигурали дугорочне интересе друштва у целини и унапредили стања наших шума, потребно је унапредити систем управљања и газдовања шумама од врха до дна. Неопходни кадрови морају бити стимулисани да се баве струком и да је унапређују.

За трајно одрживо и мултифункционално шумарство потребно је створити и политичке и економске услове који омогућавају равнотежу различитих интереса. Друштво недовољно уважава еколошки значај шума, пажња је више усмерена на производне функције. Актуелни и потенцијални значај шума сврстава шуме у најзначајнији природни и значајан привредни потенцијал и ресурс у Србији. Није строго закључити да је дошло време када развој и опстанак Србије (земљиште, вода, ваздух, здравље и др.) у великој мери зависе од шума.

др Предраг Алексић, дипл. инж. шум.
др Братислав Кисин, дипл. инж. шум.
Мирјана Стингић, дипл. инж. шум.
Ненад Марковић. дипл. инж. шум.

„Geleceğe nefes“ – „Дах будућности“

Турска агенција за сарадњу и координацију TIKA је у оквиру пројекта који је покренуо турски председник Реџеп Тајип Ердоган под називом „ДАХ БУДУЋНОСТИ“ донирала ШГ „Београд“ 1.000 садница. Оне су посађене 9. новембра 2020. на подручју Газдинске јединице „Степин луг“ у оквиру ШУ Авала. Иницијатива за реализацију акције садње потекла је од Амбасаде Турске у Србији и Министарства заштите животне средине.

Тим поводом амбасадор Турске Танџу Билгич и Биљана Филиповић – Ђушић, помоћница министра за међународну сарадњу и европске интеграције у Министарству заштите животне средине, засадили су по једну садницу горског јавора - као симбол дубоких пријатељских веза и добрих односа Турске и Србије, који су, како су истакли, у успону. На овој локацији посађено је 300 садница горског јавора и 700 садница храста китњака. Амбасадор Турске је истакао да се садња садница организује и у другим земљама, а да је сада отворена српска страница овог еколошког пројекта. Он се у свом обраћању посебно захвалио ЈП „Србијашуме“ на оперативно–техничкој и логистичкој подршци у реализацији, као и Турској агенцији за сарадњу и координацију TIKA, која је финансирала реализацију овог пројекта. Помоћница министра се захвалила ЈП „Србијашуме“ као најпоузданијем партнеру у реализацији акција пошумљавања и истакла да је ова акција још један пример добре сарадње Србије и Турске на пољу заштите животне средине, и захвалила се амбасади на овом поклону. Истакла је, такође, да турска и српска влада овом акцијом показују колико је важно чувати животну средину и стално унапређивати њено стање пошумљавањем.

За потребе реализације ове акције запослени у ЈП „Србијашуме“, ШГ „Београд“, ШУ Авала су за само 3 радна дана извршили комплетну припрему терена, ископ садних јама, допрему и трапљење садница на око 0,60 хектара површине, што је још једна потврда поузданости ЈП „Србијашуме“ као главног партнера у реализацији оваквих и сличних пројеката.

Руководилац Одељења за генофонд,
семенарство и расадничку производњу,
Борис Ивановић, мастер инж. шум.

„Засади Дрво 2020“ – Одржива будућност

После паузе од неколико месеци, изазване пандемијом вируса – COVID 19, настављена је акција „Засади дрво“. Као и прошле године, Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“, укључено је у реализацију акције, коју и овог пута медијски прате и помажу „AMG“ (Адрија Медија Група) и „dm drogerie markt“ (dm дрогерије маркт). Остали институционални партнери у реализацији акције су Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управа за шуме, Привредна комора Србије, Ботаничка башта „Јевремовац“, Покрет горана Србије, ЈП „Војводинашуме“, а од ове године акцији су се прикључили Шумарски факултет – Универзитета у Београду и Шумарска школа Краљево.

ШГ „Београд“
ШУ „Земун“

С обзиром на постигнут резултат претходне године, када је у једнодневној акцији масовне садње садница, 17.11.2019. године, на подручју читаве Србије, уз учешће заинтересованих грађана – волонтера, у једном дану посађено 51.256 садница (од тога око 45.000 садница на 31-ој локацији у 17 делова ЈП „Србијашуме“), као и веома позитивним реакцијама шире друштвене јавности на промотивно-едукативни карактер акције, препозната је потреба да се акција настави и у 2020-ој години.

Значај новопостављених циљева акције **„Засади дрво 2020“** и значај интензивне промоције и афирмације основних делатности Предузећа и шумарства као струке кроз ову акцију, разлози су због којих је директор Игор Брауновић и пословодство Предузећа подржало наше учешће и ове године.

У складу са стратешким циљевима акције као што су подизање свести шире друштвене јавности о значају пошумљавања и повећања територија под шумом, затим важност очувања биолошке разноврсности, заштита шума, очување и унапређење стања шума а самим тим и животне средине, за наставак акције **„Засади дрво 2020“** постављени су нови краткорочни циљеви:

ШГ „Ниш“
ШУ „Сокобања“

- Промоција и афирмација шумарстава као струке
- Промоција и афирмација основних делатности у оквиру шумарске струке које се обављају у Јавном предузећу „Србијашуме“ кроз неколико кратких документарних филмова у којима су учествовали наши стручњаци, затим кроз текстове који прате ову акцију и који се објављују у великом броју штампаних и електронских медија, као и кроз стручне панеле, дискусије и конференције коју су овог пута због пандемије вируса COVID-19 одржаване искључиво online
- Медијско праћење и реализација активности у оквиру шумарских делатности, као што су сакупљање / брање семена шумских врста дрвећа, садња шумског садног материјала (пошумљавања, мелиорације,...итд.), на 100 локација на подручју читаве Србије, уз могућност прикључивања заинтересованих грађана – волонтера, који би својим ангажовањем дали допринос у реализацији ових активности.

ШГ „Ниш“, ШУ „Алексинац“

Овде је важно истаћи да је за разлику од 2019. предвиђено да акција траје од септембра 2020. године до краја марта 2021. године, и да активности прате планирану динамику носиоца реализације ЈП „Србијашуме“.

Као и увек, сви делови Предузећа су препознали значај и дугорочне бенифите које једна оваква акција може да има за ЈП „Србијашуме“ и активно се укључили у реализацију планираних циљева. У те сврхе, одређено је укупно **35** локација у свим деловима Предузећа, од тога **28** локација за сакупљање и брање семена шумских врста дрвећа, у циљу обезбеђивања репродуктивног материјала за производњу шумског садног материјала у наредној години. Од краја септембра до половине новембра, у једнодневним акцијама сакупљања и брања семена, уз учешће волонтера, на **28** локација у различитим деловима Предузећа, сакупљено је око **1.500,00** килограма семена

ШГ „Врање“, ШУ „Сурдулица“

ШГ „Врање“, ШУ „Врање“

различитих врста дрвећа (букве, храста китњака, храста лужњака, горског јавора, црног ораха, шишарица смрче,...итд.). Од средине октобра до половине децембра, у једнодневним акцијама садње садница, на **35** локација у различитим деловима Предузећа, уз учешће волонтера, посађено је око **82.000** садница различитих врста (смрча, црни бор, горски јавор, бели јасен, црвени храст, буква,... итд.). Нажалост, с обзиром на ситуацију проузроковану пандемијом вируса COVID-19, одзив волонтера је мањи од очекиваног, па је тако у до сада спроведеним активностима на сакупљању семена и садњи садница, добровољно учешће узело око **145** волонтера.

Паралелно са реализацијом наведених активности, едукативно – промотивни део акције у стопу прати оперативно – технички. Наиме, од почетка акције до сада снимљено је већ 5 кратких документарних филмова, који обрађују уско стручне теме као што су семе и његов значај, производња садница, пошумљавање, биодиверзитет, зелена економија, заштићена подручја, и у складу са планираном динамиком објављени су путем свих медијских канала и платформи Адрија Медија Групе. У осмишљавању, прављењу и снимању ових филмова значајно место заузело је ЈП „Србијашуме“, као и стручњаци Предузећа из различитих области. Такође, на организованој online панел дискусији, под називом „Шумарство - професија будућности“, учешће је имало и ЈП „Србијашуме“. Такође, ЈП „Србијашуме“ и стручњаци Предузећа из одређених области у чествовали су и на две велике „online“ конференције – „RE-SETEKONOMIJA“ и „RE-SET SUMMIT. UKLJUČI SE!“. У објавама, на свим друштвеним мрежама, у вези са акцијом **„Засади дрво 2020“**, ЈП „Србијашуме“ је редовно заступљено на веома афирмативан начин, а интеракција са екстерном јавношћу на друштвеним мрежама је веома позитивна, што поред афирмације шумарске струке, доприноси и афирмацији ЈП „Србијашуме“. У прилог наведеном иде и низ стручних и афирмативних текстова, интервјуа и изјава, како пословодства, тако и стручњака из појединих области у оквиру ЈП „Србијашуме“, у свим штампаним издањима Адрија Медија Групе.

ШГ „Ужице“, ШУ „Ужице“

Важно је истаћи да је акција **„Засади дрво 2020“** ушла у други део своје реализације који ће се одвијати до краја марта 2021. године. У ту сврху 12 делова Предузећа номиновало је још **23** локације, претходно планиране, на којима ће се обавити активности на садњи садница, а заинтересовани грађани – волонтери ће имати могућност да се пријаве и узму активно учешће у једнодневним активностима на садњи садница. На овај начин ЈП „Србијашуме“, као институционални партнер акције **„Засади дрво 2020“**, од циљано постављених **100** локација, омогућило је **86** на којима се спроводе и прате активности на садњи и сакупљању семена шумских врста дрвећа, а очекује се да и остали институционални партнери обезбеде додатне локације за испуњење једног од циљева акције.

ШГ „Ивањица“
ШУ „Ивањица“

ШГ „Северни Кучај“ - Кучево, ШУ „Мајданпек“

Интересовање за акцију, њене циљеве као и концепт ангажовања ЈП „Србијашуме“ показују и друге медијске куће, али и друштвено одговорне компаније и појединци, који већ увелико са стручним службама ЈП „Србијашуме“ раде на осмишљавању ефикасних модела сарадње у циљу давања доприноса како повећању површине под шумом тако и очувању и унапређењу стања шума и животне средине. Све наведено недвосмислено указује да се ЈП „Србијашуме“ издвојило као најпоузданији партнер у реализацији пројеката који за циљ имају повећање површина под шумом у Републици Србији, очување и унапређење стања шума и животне средине, те подизања нивоа еколошке свести код шире друштвене јавности и њеног усмеравања ка конкретним начинима како да појединац или друштво у целини дају свој допринос у заједничкој мисији заштите и развоја шумских екосистема и унапређења општекорисних функција шума.

Руководилац Одељења за генофонд, семенарство и расадничку производњу,
Борис Ивановић, мастер инж. шум.

Посета директора Брауновића Манастиру Карно код Сребренице

У манастиру Карно код Сребренице обележена је слава Пирга, 27. јануара посвећена Светом Сави, првом српском архиепископу.

Домаћин овогодишње славе био је в.д. директор ЈП „Србијашуме” Игор Брауновић, са сарадницима.

Игуман манастира архимандрит Лука Бабић, приредио је угодну и срдачну добродошлицу. Служена је свечана литургија уз резање славског колача. Посета је протекла у пријатној атмосфери, разговору и лепом дружењу.

Манастир Карно је манастир српске православне цркве, и налази се у селу Међе - Општина Сребреница.

Манастир Карно, древна задужбина Немањића из XIII века, посвећен је покрову Пресвете Богородице. По предању, на месту данашњег храма налазио се некада манастир, који је порушен у време доласка османлија у ове крајеве. Градња данашњег храма покрова Пресвете Богородице започета је 1893. а завршена је 1896. године. Осветио га је митрополит Николај (Мандић) ујак српског научника Николе Тесле. На храм је 1925. године дозидан звоник, а звоно је даровао краљ Александар Карађорђевић. Мајстори су били чувени осаћански неимари, које је и књаз Милош Обреновић позивао да граде и зидају по слободној Србији.

Овај храм је неколико пута страдао и био обновљен, а обнова манастирског живота почиње доласком садашњег игумана, архимандрита Луке (Бабића) 2011. године. Његовим неизмерним трудом и залагањем, манастир и живот у њему ничу из пепела. Отац Лука је за кратко време заједно са пријатељима манастира и побожним народом, подигао велики конак у склопу којег је сазидао нову цркву и започео обнову манастирског комплекса. Такође, благословом и личним залагањем тадашњег епископа зворничко-тузланског, а данас митрополита дабробосанског Хризостома у многоме је помогнута обнова ове велике светиње.

У манастирској порти сазидан је и пирг (кула) на који се наслања летњиковац са тремом. Пирг је посвећен Светом Сави, првом српском архиепископу и просветитељу.

Након посете манастиру Карно, замолила сам директора Игора Брауновића да нам каже какве је утиске понео из овог манастира.

„Велика ми је част и задовољство да будем домаћин славе једног оваквог светог српског места. Манастир Карно је симбол српског народа. Вековима је изнова рушен и обнављан и управо се кроз ту упорност и труд да он опстане, траје и одоли свим изазовима најбоље види карактер и издржљивост нашег народа. Ово је духовна оаза православља“ - рекао нам је директор Брауновић.

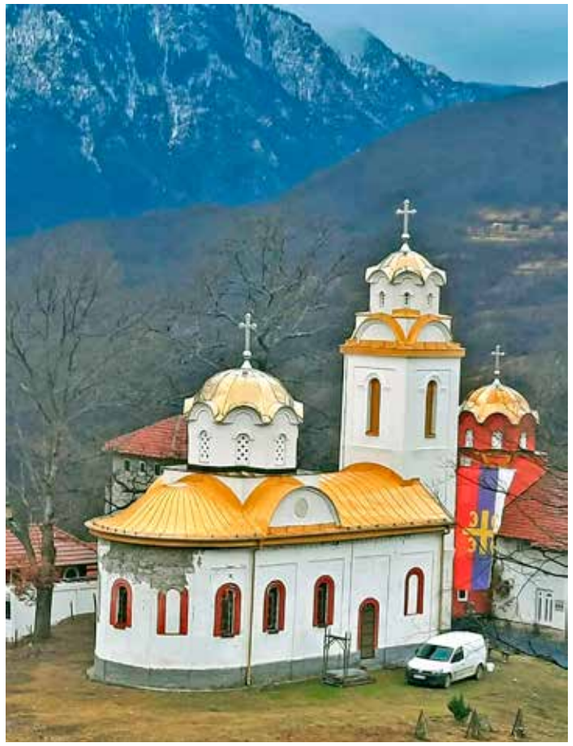

Реализација Пројекта „Прекогранична мрежа природног наслеђа - CBC Nature NET“

Крајем 2020. године завршене су активности на реализацији Пројеката „Прекогранична мрежа природног наслеђа - CBC Nature NET “, који је суфинансиран од стране Европске уније у оквиру финансијског инструмента претприступне помоћи (IPA II) кроз Програм прекограничне сарадње Србија - Босна и Херцеговина 2014-2020.

Центар за научно истраживање и екологију Тјентиште, НП „Сутјеска“

Носилац Пројекта је било Јавно предузеће Национални парк „Сутјеска“, у сарадњи и партнерством са Шумарским факултетом Универзитета у Београду и Јавним предузећем за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд.

Уговор о суфинансирању средствима Европске уније потписан је у јулу 2019. године са Министарством финансија Републике Србије – Сектором за уговарање и финансирање програма из средстава Европске уније, а планирани период за реализацију активности Пројекта је био 18 месеци. Укупан буџет Пројекта износио је 505.989 евра, од чега је ЕУ финансирала 85%, док је НП „Сутјеска“ учествао са 15%.

Уређење стазе - ПИО „Озрен Јадовник“

Главни циљ Пројекта је био да се заједничким залагањем и сарадњом међу партнерима, допринесе промовисању прекограничног приступа заштити биодиверзитета, као и да сви партнери активно раде на успостављању заједничких мера и решења за управљање заштићеним подручјима.

Један од циљева Пројекта је био и успостављање Центра за научно истраживање и екологију у оквиру Националног парка „Сутјеска

Кроз своје пословање Центар за научно истраживање и екологију ће допринети:

- очувању бројних природних, хидролошких, геоморфолошких, културно-историјских, едукативних и научних вредности, те усклађивању тих вредности са заштитом, коришћењем и развојем целог прекограничног подручја;

Уређење стазе ПИО „Камена Гора“

- очувању трајних природних елемената који су од изузетне важности и очувању јединственог квалитета животне средине;
- смањењу негативних утицаја на природе ресурсе и прекомерних посета које могу довести до значајнијих промена и нарушавања природе.

ЈП „Србијашуме“ је у оквиру Пројекта добило средстава у укупном износу од 12.000 евра за реализацију уређења 4 едукативне стазе у оквиру у ПП „Златибор“, ПИО „Камена Гора“, ПИО „Озрен Јадовник“ и СРП „Клисура реке Милешевке“.

Инфо табла ПП „Златибор“

Инфо табла СРП „Клисура реке Милешевке“

У циљу праћења активности на реализацији Пројекта, ЈП „Србијашуме“ је образовало пројектни тим за потребе покретања, праћења и реализације јавне набавке по ПРАГ процедури и праћење реализације планираних активности на имплементацији Пројекта.

У наведеним заштићеним подручјима, којима управља ЈП „Србијашуме“, едукативне стазе су опремљене информативним таблама, путоказима, клупама и кантама за отпатке.

Информативне табле дуж едукативних стаза посетиоцима пружају информације о историји заштићеног подручја, природним и створеним вредностима, карактеристичним представницима флоре и фауне, као и о културном и историјском наслеђу заштићених подручја. Осим што унапређују туристичку понуду, ове стазе поспешују знање и подижу еколошку свест код посетилаца заштићених подручја.

Руководилац Одељења за заштиту шума и заштићена природна добра
Дејан Милетић, дипл. инж. шум.

Резултати мониторинга ретких, угрожених и заштићених врста на територији заштићених подручја ШГ „Пријепоље“

Шумско газдинство „Пријепоље“ на територији Општине Пријепоље управља са три заштићена подручја и то су: Предео изузетних одлика „Озрен-Јадовник“, Предео изузетних одлика „Камена Гора“ и Специјални резерват природе „Клисура реке Милешевке’’.

Државном Уредбом подручје Озрен-Јадовник проглашено је за заштићено подручје међународног и националног значаја. Ова планина невеселог имена крије у себи доста занимљивости. Висока је 1700 м а са ње се поглед пружа све до масива Црне Горе: Дурмитора, Бјеласице, па и Проклетија. Међутим, ово подручје не привлачи туристе због лоше путне инфраструктуре. За нас заљубљенике у нетакнуту природу то је предност, јер је управо то сачувало ово подручје нетакнутим у погледу градње објеката, одлагања отпада и дивљих депонија. У природи изузетне лепоте очувало се пар засеока, међу којима се издваја Тичје поље са посебним етнолошким вредностима. У свим његовим деловима у потпуности је сачувано народно градитељство, без иједног новог савременог објекта.

На пољу праћења и унапређења стања заштићеног подручја ПИО „Озрен-Јадовник“ у 2020. години покренут је мониторинг мрког медведа, а за 2021. годину планиран је наставак овог мониторинга, као и истраживање орнитофауне и израда публикације на тему ретких, угрожених и заштићених врста птица овог подручја.

Ово заштићено подручје налази на територији ловишта „Златар-Јадовник-Дубочица“ а мониторинг мрког медведа се обавља у сарадњи са петочланим тимом Биолошког факултета из Београда. Управљач је имао за циљ маркирање једне јединке мрког медведа GPS/GSM сателитском огрлицом, што смо и успели да урадимо.

Праћење ове трајно заштићене врсте је дало резултате у ноћи 11. октобра око 3 сата ујутру, када се код чеке појавио изузетно крупан мужјак мрког медведа, тежак око 230 кг и стар око 10 година. Медвед је успаван како би био маркиран и добио је огрлицу помоћу које ћемо пратити његово кретање, станиште, навике и прикупљати све остале информације потребне за праћење ове ретке и Законом заштићене врсте.

На подручју Предела изузетних одлика „Камена Гора“ управљач је у 2020. години покренуо мониторинг крупних карнивора (процена бројности и дистрибуција крупних карнивора), а за 2021. годину планира се наставак ових активности. Што се тиче досадашњих резултата везаних за овај научно-истраживачки пројекат, добили смо информацију од Биолошког факултета из Београда, да је на територији нашег заштићеног подручја ПИО „Озрен-Јадовник“, по први пут маркирана вучица која се појавила исте ноћи када је маркиран и медвед. Она се код чеке појавила дан раније, 10. октобра око 7 часова ујутру. И њој је постављена GPS/GSM сателитска огрлица помоћу које ћемо пратити њено кретање, и сазнати више о њеном станишту, животу и навикама.

У Специјалном резервату природе „Клисура реке Милешевке“ управљач је такође у 2020. години на пољу праћења и унапређења стања заштићеног подручја покренуо пројекат везан за мониторинг белоглавог супа који се приводи крају, а подаци истраживања нам казују да се број белоглавих супова који настањују подручје СРП „Клисура реке Милешевке“ повећава. Податак до кога смо за сада дошли охрабрује, јер је улога ове јединке од посебног значаја у екосистему због смањења могућности заразе. На територији Србије ова ретка, угрожена и заштићена врста настањује кањон Увца, Милешевке и Трешњице.

Досадашња ботаничка истраживања забележила су велику бројност и разноврсност ендемичних и реликтних врста на овом подручју. Број врста и подврста клисуре реке Милешевке представља око 15 % флоре Србије, а неке врсте сматрају се строго заштићеним и од међународног су значаја. У 2019. години управљач је успешно реализовао мониторинг Панчићеве оморике у Специјалном резервату природе „Клисура реке Милешевке“. Панчићева оморика, чија је ово најјужнија тачка простирања, заузима посебан значај у флори ове клисуре и биодиверзитета међународног нивоа.

Бојана Бјелић, спец. инж. шум.

Посета Шумском газдинству „Ибар“ Лепосавић

Од самог оснивања ЈП „Србијашуме“ 1991. године, као јединственог јавног предузећа које газдује шумама и шумским земљиштем на територији целе Републике Србије, пословање шумског газдинства „Ибар“ Лепосавић се одвија у изузетно тешким околностима. Недаће за ово шумско газдинство настају већ 1999. године након НАТО агресије и потписивања мировног споразума, када територија којом газдује ШГ „Ибар“ Лепосавић прелази у надлежност Мисије Уједињених Нација на Косову. Међутим, упркос бројним проблемима, потешкоћама и притисцима међународне заједнице, шумско газдинство наставља да обавља своју основну делатност под окриљем ЈП „Србијашуме“ Београд. Године 2014. настаје још тежи период за ово шумско газдинство када започиње имплементација бриселског споразума, по коме шумско газдинство за органе самопроглашене државе Косово постаје непризната, нелегална и паралелна институција Републике Србије, док надлежности из области шумарства на северу КиМ, преузима Агенција за шумарство Косова. Услед поремећаја у пословању и немогућности обављања основне делатности, обим пословања и приходи овог дела Предузећа постају све мањи, што за последицу има немогућност обезбеђивања средстава за исплату зарада у пуном износу, тако да се запосленима одлуком органа Предузећа почев од 01. јануара 2018. године од стране Генералне дирекције исплаћују минималне зараде.

У овако тешким околностима, у којима послује шумско газдинство „Ибар“ Лепосавић, свака посета и подршка институција Републике Србије је изузетно значајна и добродошла, како би се запослени уверили да нису сами и да уз њих увек, истински и свим срцем стоји руководство ЈП „Србијашуме“, као и органи Републике Србије.

У том смислу, почетком новембра месеца шумско газдинство су, као и много пута до сада, посетили представници Генералне дирекције ЈП „Србијашуме“, овај пут у саставу др Зоран Максимовић, дипл. инж. шум, Координатор за шумарство и заштиту животне средине у Кабинету директора Предузећа, Предраг Мирчић, дипл. официр полиције, шеф коорпоративне безбедности у Кабинету директора Предузећа и др Звонимир Баковић, дипл. инж. шум, помоћник директора у Сектору за шумарство и заштиту животне средине, као и представници Института за шумарство из Београда, у саставу заменик директора др Александар Лучић, научни сарадник и помоћник директора др Владан Поповић, научни сарадник.

Циљ посете био је одржавање састанка са делом запослених у шумском газдинству „Ибар“ Лепосавић, као и пријем радова на пошумљавању, које је крајем 2019. године извршено у шумској управи „Зубин Поток“, ГЈ „Мокра Гора – Оклачка Глава“, одељење 3/1.

Састанак који је одржан у просторијама шумског газдинства отворио је др Зоран Максимовић, који је одлуком Игора Брауновића, вршиоца дужности директора Предузећа, овлашћен да поред послова које обавља у Кабинету, врши и контролу рада и пословања ШГ „Ибар“ Лепосавић. На почетку састанка др Зоран Максимовић је поздравио све присутне у име вршиоца дужности директора Предузећа и у своје лично име и захвалио се свим запосленима што улажу напоре да ово шумско газдинство у изузетно тешким и специфичним околностима опстане и функционише. Такође, сагледавајући статус и зараде запослених, које су исте на нивоу целог шумског газдинства, истакао је, да запослени имају разлог да остану јединствени и сложни јер им то гарантује опстанак на овим просторима и сигурну егзистенцију за њихове породице, што је од стратешког значаја и за Републику Србију.

Када је у питању пословање шумског газдинства „Ибар“ Лепосавић, изразио је задовољство што су у претходних неколико месеци откако врши детаљан увид у пословање овог дела Предузећа, трошкови пословања Газдинства сведени на мимимум, што је подразумевало редукцију потрошње на свим нивоима. Такође, истакао је да су рестриктивном политиком успели да из сопствених прихода регулишу део обавеза из ранијег периода, како према различитим субјектима, тако и према запосленима на име заосталих зарада. Осим тога, успешно су решени неки од судских спорова који се воде пред надлежним судовима Републике Србије, али остаје да се и у наредном периоду решавају други судски спорови и остала спорна питања и проблеми. На крају је закључено да се и убудуће мора наставити са рестриктивном политиком, имајући у виду да је реално очекивати да ће приходи овог дела Предузећа бити све мањи с обзиром на немогућност обављања основне делатности, која подразумева дознаку, жигосање и стављање у промет посеченог дрвета, као и све мање приходе од издавања у закуп застареле механизације. Након закључног излагања преседавајући је дао реч присутнима, који су истакли задовољство односом које ЈП „Србијашуме“ на челу са вршиоцем дужности директора Игором Брауновићем има према овом делу Предузећа и пружили му пуну и безрезервну подршку у даљем раду.

Други део делегације који су чинили др Звонимир Баковић из Генералне дирекције, затим др Александар Лучић и др Владан Поповић са Института за шумарство у Београду, обишао је радове на пошумљавању који су у децембру 2019. године извршени у шумској управи „Зубин Поток“, ГЈ „Мокра Гора – Оклачка Глава“, одељење 3/1. Радови на пошумљавању извршени су сопственом радном снагом шумског газдинства на површини од 2 хектара, при чему је засађено 5.000 комада класичних двогодишњих садница смрче.

На крају радног дана, одржан је кратак састанак са гостима са Института за шумарство којима је Управа за шуме поверила послове контроле радова на пошумљавању. Комисија је констатовала да су радови на пошумљавању извршени квалитетно и изразила велико задовољство што запослени у шумском газдинству „Ибар“ Лепосавић успевају да и у овако тешким и комплексним условима опстану и обављају неке од основних делатности. Након састанка обишли су цркву Светог Василија Острошког у Лепосавићу, која је у саставу Епархије рашко-призренске Српске православне цркве. У порти цркве изграђен је споменик Његовој светости патријарху Павлу.

Делегација која је посетила шумско газдинству „Ибар“ Лепосавић, понела је пуно лепих утисака из ове посете где су имали прилику да упознају традицију и обичаје који су вековима присутни на овим просторима, као и да уживају у гостопримству увек љубазних домаћина.

Надоградња и проширење интегрисаног информационог система у ЈП „Србијашуме“

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ је у 2020. години приступило изради пројекта „Увођење јединственог информационог система SAP S/4HANA“. Унапређење информационо-комуникационе инфраструктуре односи се на наставак имплементације јединственог информационог система SAP S/4HANA. То подразумева рад на имплементацији кључних процеса ЈП „Србијашуме“ у јединствени информациони систем, који у потпуности прати све аспекте пословања Предузећа. Како је у току имплементација SAP система, која

обухвата 4 SAP модула и области, јавила се потреба за проширењем информационог система у делу интеграције Географског информационог система у пословни информациони систем, чију окосницу чини SAP пословни софтвер. Циљеви овог проширења огледају се у успостављању централне геопросторне базе података о свим релевантним просторним целинама и шумским саобраћајницама, као и брзом и централизованом приступу подацима из осталих пословних система уз геопросторну компоненту.

С тим у вези, за услуге надоградње, проширења и одржавања интегрисаног информационог система у ЈП „Србијашуме“, склопљен је уговор са привредним друштвом „Planetsoft“ d.o.o. Београд. Трајање пројекта је 2020-2022. година, а реализација ће се одвијати по фазама. Одржан је састанак 7. децембра 2020. године са представницима понуђача са једне стране и представницима ЈП „Србијашуме“ са друге стране, на коме је представљен динамички план пројекта, са акцентом на кључне циљеве и рокове појединих фаза. Руководилац пројекта од стране ЈП „Србијашуме“ је Дејан Митровић, дипл. инж. шум, а Надзорни одбор пројекта чине извршна директорка Сектора за развој и стратешко планирање Жаклина Лучић дипл. екон, и помоћник директора Предузећа др Братислав Кисин. Чланови пројектног тима за имплементацију су: Ненад Марковић дипл. инж. шум, Љиљана Вамовић дипл. инж. шум, др Звонимир Баковић, Вук Чеперковић дипл. инж. шум, Милан Радевић, инж. маш. и Александар-Саша Поповић, инж. електр. - техничка подршка.

Циљеви пројекта су:

- Подршка планирању газдовања шумама,
- Подршка гајењу и заштити шума,
- Повећање продуктивности и смањење оперативних трошкова,
- Побољшање пословне комуникације и
- Поједностављење свакодневних послова

Жељени резултати су бројни: успостава геопросторне базе података о свим релевантним просторним целинама, шумским саобраћајницама и другим ГИС ентитетима; брз и централизован приступ свим геопросторним подацима; расположиви подаци из основа газдовања шумама и Годишњег извођачког пројекта уз геопросторну компоненту за анализу тих података; брз и централизовани приступ подацима из осталих пословних софтверских система уз геопросторну компоненту за анализу тих података.

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“, након увођења и имплементације Географско информационог система (ГИС), као платформе која обједињује дигитализоване картографске податке свих површина којима предузеће газдује, интегрисане са припадајућим подацима инвентара шума, унапредиће своју комуникациону инфраструктуру у циљу размене пословних података Предузећа.

Жаклина Лучић,
Извршни директор Сектора за развој
и стратешко планирање

Корона вирус као безбедоносни ризик за пословање предузећа

Нове тржишне прилике које сада трају већ скоро годину дана велики су изазов чак и за најбоље компаније. Осим организације пословне инфраструктуре која ће омогућити запосленима да усклађено обављају посао са различитих локација ван компаније, важно је водити рачуна и о психофизичком здрављу запослених.

Компаније широм света омогућиле су својим радницима рад од куће како би се успорило и спречило ширење вируса корона. Осим организовања рада од куће, комапније су морале да осмисле како да запослене додатно мотивишу да одрже међусобну комуникацију и остану информисани и колегијални.

Влада Републике Србије, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања донели су Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад и спречавање појаве и ширења заразне болести, који је ступио на снагу у јулу прошле године и којим се прописују превентивне мере које је послодавац дужан да примени. Правилником су прописане мере које би требало да се примењују на свим радним местима, осим рада на терену и рада код куће.

У сваком тренутку је било важно пратити препоруке Владе Републике Србије да запослени у компанијама буду солидарни, искрени и хумани, како би се постигао висок ниво друштвене одговорности и очувања здравља самих запослених и њихових најближих. Било је важно поставити приоритете и прилагодити се тренутној ситуацији, а осим тога храбро и брзо доносити исправне одлуке јер је то данас апсолутни приоритет.

Добром организацијом, правовременим и одговорним доношењем одлука, применом адекватних мера заштите и високим степеном личне одговорности свих запослених у ЈП „Србијашуме“ успели смо да обезбедимо континуитет у пословању и да покажемо друштвену одговорност у правом смислу те речи.

Рад од куће

Сви запослени чији посао не захтева лично присуство на радном месту, претворили су своје домове у привремене канцеларије. У таквим околностима наметнули су се нови безбедоносни изазови као што су: безбеност уређаја за приступ, безбедност комуникација и безбедност података.

Рад од куће често не подразумева само употребу уређаја добијених од фирме у којој радимо и који би требало да имају инсталиран софтвер за откривање злонамерних апликација (антивирус) и системе за безбедност података који се чувају на тим уређајима. Употреба других уређаја, као што су мобилни телефони, таблети или кућни рачунари које користе и други укућани, а посебно деца, могу представљати велику опасност и њихову употребу за обављање посла треба потпуно искључити или свести на минимум.

Рад из канцеларије

Примењујући превентивне мере из Правилника које се односе на спречавање ширења вируса корона, послодавац је дужан да онима који долазе на посао обезбеди адекватну заштитну опрему, уреди прерасподелу радног времена, омогући безбедан рад са спољним сарадницима… све остало препушта се запосленима – да се придржавају свих потребних превентивних мера, да одржавају личну хигијену и хигијену самог радног места, и да буду одговорни и према себи и према другима.

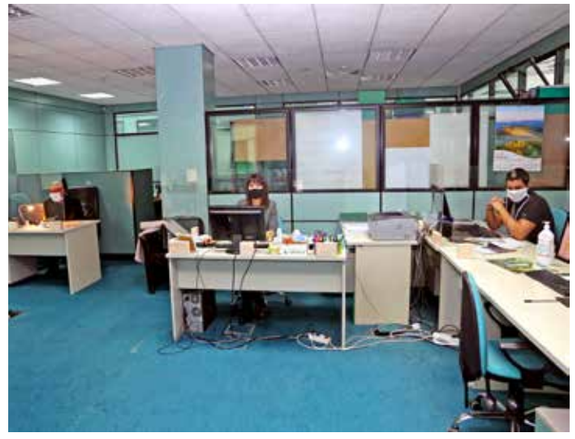

У оваквим околностима најбитнија је контрола спровођења свих мера и именовање особе у компанији која би континуирано то обављала, пратила и уочавала проблеме, евидентирала, анализирала податке и брзом реакцијом отклањала недостатке и о свему обавештавала надређене. Уз особу која би била задужена за праћење здравственог стања запослених и примену превентивних мера за спречавање вируса корона, све компаније морају имати и особу која ће се бавити прикупљањем података о могућем угрожавању компаније коришћењем незаштићених интернет мрежа и њиховом адекватном заштитом. Да би највиши менаџмент компанија могао да се фокусира на спровођење планова и продуктивност пословања, било је потребно организовати тим запослених из различитих области безбедности, на челу са компетентном особом задуженом за анализу свих информација везаних за ризике пословања, која би само-

иницијативно брзом реакцијом отклањала проблеме, и информисала надређене о предузетим мерама.

Колико нас је финансијски коштала битка са корона вирусом компаније су могле да закључе из пресека финансијског стања. Извесно је да ће компаније и поред добре организованости и прилагодљивости новим тржишним изазовима и амортизацијом свих трошкова, бити финансијски погођене и да неће моћи да остваре планиране резултате.

Ми у ЈП „Србијашуме“ смо адекватном организацијом и брзом реакцијом менаџмента и свих запослених на спровођењу свих мера заштите, успели да очувамо безбедност и здравље запослених у систему, а осим тога постигли смо најбоље пословне резултате од постојања фирме до данас.

Предузете мере на спречавању ширења заразне болети COVID – 19

У јавном Предузећу „Србијашуме“ Београд, непрестано се предузимају мере у циљу спречавања ширења заразне болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2.

Одмах на почетку епидемије, запослени су упознати са обавезом предузимања мера превенције, и то у првом реду одржавања дистанце и ношења маски.

Како би се смањила трансмисија вируса и могућност преношења заразе, запослени који спадају у ризичну групу (срчани болесници, дијабетичари и др.) као и запослени који су старији од 60 година, упућивани су на рад од куће уз обезбеђивање техничких услова за рад. За рад од куће предложени су и запослени чија природа посла омогућава обављање

радних задатака на овај начин, уз повремени долазак на радно место када је то неопходно.

Запослени који раде на отвореном упућују се директно на терен уз максимално смањење долазака у просторије Предузећа, а неопходна комуникација и организација послова врши се путем телефона, електорнске поште и слично.

Набављена је и подељена довољна количина маски за заштиту као и средстава за дезифекцију руку и површина (столова, канцеларијске опреме …). Наведена средства обезбеђена су за сваку канцеларију посебно.

Урађена је Допуна акта о процени ризика којом су утврђене мере за спречавање ширења заразне болести COVID-19. број 6533 од дана 07.05.2020.

Саставни део Акта је и план примене мера којим се конкретно урврђују мере од утицаја на безбедност и здравље на раду запослених и других лица, које се односе на спречавање заразне болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2.

Свим запосленима достављено је упутство о мерама превенције, као и поступак у случају појаве симптома болести.

На улазу у објекат Генералне дирекције постављен је тунел за дезинфекцију.

Пре уласка у сам објекат обавезно је мерење температуре свих запослених и других лица која долазе по било ком основу.

Забрањен је улазак запослених и других лица без заштиних маски. На уласку у објекат обезбеђене су маске за особе које их немају, као и средства за дезинфекцију.

Између свих столова постављене су преграде од плексигласа ради смањења могућности ширења вируса ваздушним путем.

Поред наведених мера, редовно се прати актуелно стање и поступа се у складу са закључцима и препорукама Кризног штаба, као и у складу са Одлукама и уредбама Владе Републике Србије.

Шеф корпоративне безбедности Предраг Мирчић и Раде Петровић, руководилац одељења Заштите на раду

Људски ресурси као покретачка снага предузећа

Основни ресурс сваког предузећа чине људи и њихове способности, којима доприносе остварењу пословних и организационих циљева. Њихова креативност, иновативност, мотивисаност, информисаност, особине су које их чине другачијим од осталих ресурса у предузећу. Самим тим запослени представљају најважнији ресурс у креирању додатних вредности у предузећу.

Људски потенцијали данас чине основу конкурентске предности организација, тј. главни су ресурс опстанка и покретач раста и развоја савремених организација. Квалитетно управљање људским ресурсима је једна од најзначајнијих пословних активности сваке организације.

С обзиром на то да пословање сваке организације зависи у великој мери од људског фактора, у последњој деценији се у науци и пракси управљања људским ресурсима све више говори о тзв. „организацијама које уче“. Под овим термином се мисли на оне организације које делују у променљивој средини, које захтевају трансформацију постојећих метода рада и које континуираним обучавањем и развојем својих запослених олакшавају увођење тих нових метода.

Да би једна организација напредовала, неопходно је да напредују и њени запослени, тј. да се константно улаже у учење и развој запослених. Константно усавршавање и учење помаже запосленима да адекватно одговоре на свакодневне захтеве, самог радног места и на захтеве и промене на тржишту.

Када говоримо о развоју људских ресурса, важан аспект је и мотивација запослених. Жеља је сваког човека да се докаже у средини у којој живи и ради, да у први план истакне своје квалитете и способности и да буде цењен и прихваћен члан заједнице. Да би у томе успео, неопходно је да стално усавршава своја знања, вештине и способности које су му неопходне за обављање садашњих, али и будућих послова.

Када са једне стране имамо организацију која води рачуна о развоју својих запослених, а са друге стране запослене који су мотивисани да се константно усавршавају, може се рећи да је заједнички успех тиме загарантован.

Развој тимског духа у једној организацији такође доприноси њеном успеху. Ако запослени имају утисак да су део једног великог тима, и да сви заједно раде да би остварили заједничке циљеве, њихова мотивација и допринос ће бити на високом нивоу. Неговање тимског рада и добре пословне комуникације један је од важних фактора који утиче на успешност једне компаније.

Када говоримо о запосленима у Јавном предузећу „Србијашуме“ и њиховом доприносу заједничким циљевима, важно је напоменути да поседујемо стручност и знање неопходно за добро функционисање целокупног пословања. У нашем предузећу дипломирани инжењери шумарства се баве различитим пословима везаним за делатност предузећа и то: гајењем, заштитом, одржавањем и обновом шума, реконструкцијом и мелиорацијом деградираних шума и шикара, производњом шумског семена и садног материјала и подизањем нових шума и шумских засада, производњом шумских сортимената и коришћењем других шумских производа, узгојем и ловом дивљачи, пројектовањем, изградњом и одржавањем шумских саобраћајница, паркова и зелених рекреативних површина и других објеката који служе газдовању шумама, стручно-саветодавним пословима у шумама сопственика, управљањем заштићеним подручјима, управљањем рибарским подручјима.

У Јавном предузећу „Србијашуме“ такође имамо шумарске техничаре, који се баве пословима чувара шума, пословође коришћења шума, чуваре паркова природе и специјалних резервата природе, као и ловочуваре и рибочуваре који су важна карика у нашем пословању.

Важно је поменути и квалификоване раднике, који раде на производним пословима, као што су шумски радници, секачи моторном тестером, као и руковаоци грађевинским машинама, возачи камиона и теренских возила, који свакодневним радом на терену дају изузетан допринос. Посебна пажња се посвећује управо овим запосленима и њиховом усавршавању, ради несметаног обављања процеса производње у шумским газдинствима.

Не треба заборавити ни запослене осталих струка, који, иако нису стручњаци из области шумарста, итекако доприносе и дају подршку заједничким циљевима, свако из свог домена стручности.

Оваква кадровска структура показује да је Јавно предузеће „Србијашуме“ имало и има велики кадровски потенцијал, и то је управо оно што нам помаже да остваримо резултате. За успешно управљање људским ресурсима потребно је обратити пажњу на две стране исте медаље, а то су са једне стране циљеви и захтеви успешног пословања предузећа које остварује кроз јавну и привредну мисију, а са друге стране су то запослени са свим њиховим карактеристикама. Добра координација између захтева посла и мотивације запослених је предуслов за успех сваког предузећа.

Сектор за развој
и стратешко планирање

Електрични бицикли у функцији заштите животне средине

-Компанија „E prime“ из хобија до озбиљног бизниса -

Из године у годину електрични бицикли су све популарнији како код нас, тако и широм света. Према незваничним информацијама у ЕУ се годишње произведе нешто више од два милиона електричних бицикала и готово сви они са лакоћом нађу пут до својих купаца. Са растом продаје расте и број компанија које се укључују у њихов развој и производњу, тако да је тржишна трка све занимљивија.

И Србија има свог произвођача електричних бицикала – компанију „E- prime“, која је настала из жеље власника да за своје личне потребе направе неколико прототипова електричних бицикала. Направљени модели показали су се одлично у пракси, па је уследило њихово излагање на Сајму аутомобила и мотора у Београду пре тачно пет година, а том приликом, изазвали су велико интересовање потенцијалних купаца и медија. Љубав према електричним бициклима и хоби убрзо су постали посао, а први комерцијални модели су постигли одличан успех на тржишту. Остало је сада већ у неку руку историја, али и једна веома занимљива прича.

Сајам у Београду је те 2015. године у неку руку био увертира за компанију „E- prime“ и јасан показатељ да је могуће креирати и произвести одличне и веома конкурентне електричне бицикле у Србији. Ангажовани су врхунски дизајнери, конструктори, заваривачи, електроничари и механичари и убрзо је кренула серијска производња. Данас компанија производи пет модела електричних бицикала и два модела трицикла, а ради се и на креирању пратеће опреме. Осим што су производи врхунског квалитета важно је истаћи да су дизајнирани и конструисани у Србији и да се овде производе.

Похвале домаћих купаца утицале су на то да се добар глас чује и у региону, па је тако од недавно „E- prime“ бицикле могуће купити и у суседним државама. Претпрошле године „E prime“ је учествоавао и на Eurobike сајаму одржаном у Немачкој, што је довело до тога де се ови електрични бицикли сада извозе у Белгију, Енглеску, Француску и Италији.

„Наш потенцијал је огроман, а што је најважније имамо јасну визију у ком правцу ће се развијати електрични бицикли, као и у ком смеру ми морамо да идемо са производњом и будућим наступима на тржишту како бисмо остали занимљиви и конкурентни потенцијалним купцима. У досадашњем пословању сусретали смо се са бројним изазовима: од проблема са произвођачима појединих делова, малог лагера сировина у Србији, недостатка кадра, недостатка свести о електричним бициклима, ниској платежној моћи купаца до проблема са дистрибуцијом. На наше задовољство, велику већину смо превазишли или смо на путу добрих решења”– изјавио је Милан Манојловић из компаније „E prime“.

Кључни проблем са подизвођачима одређених делова је превазиђен инвестирањем у велики број машина и алата којима „E- prime inhouse“ сада производи највећи део компоненти готовог производа. Проблем високе цене биће ускоро решен лизингом за који се очекује да ће бити могућ почетком 2021. године.

„Лизинг ће омогућити да се електрични бицикл користи по цени од пар хиљада динара месечно и да се тиме уштеде трошкови који произилазе услед коришћења возила са унутрашњим сагоревањем и чија ће употреба у наредним годинама бити редуковано или (врло могуће) забрањено“ – кажу у „E prime“.

„Имамо велике планове за године које долазе и готово смо сигурни да ћемо успети да их реализујемо. Када то кажем, на првом месту мислим на већи продор на ЕУ тржиште, затим и на могућност куповине на лизинг и бескаматне кредите. Тренутно постоји повећана заинтересованост курирских служби за куповину наших модела за доставу лаких пошиљки и брзе хране, као и хотела који желе да купе бицикле за своје госте, како би употпунили туристичко-угоститељску понуду. Нама се будућност смеши, то је сигурно.“ – изјавио је Срђан Стопоња из „E prime“.

Представници ове компаније кажу да је награда „Најбоље из Србије 2019“ у категорији „Бренд у успону“ дошла у правом тренутку и да представља рефлексију свега што је урађено у претходном периоду. За цео тим она је подстрек али и велика обавеза да се квалитет одржи на највишем нивоу и да се иде у корак са глобалним трендовима. У томе ће компанији „E prime“ доста помоћи и нови производни погон који је недавно отворен.

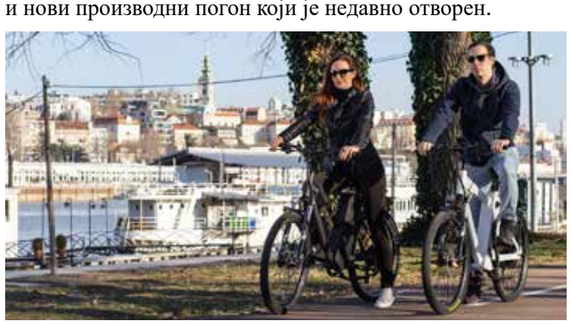

Еколошке радионице

Запослени у сектору за шумарство и сектору за комерцијалне послове у ЈП „Србијашуме“, већ шест година заредом, са новом школском годином започињу и нови циклус едукативних радионица под називом „Шума у школи“. Тако је било и у 2020. упркос отежаним условима за рад услед новонастале епидемиолошке ситуације.

„Игранка код Вука“

Ове радионице усмерене су на едукацију ученика основних школа и деце предшколских установа, јер је рана едукација деце овог узраста од изузетног значаја за очување природе. Кроз ова предавања покушавамо нашим најмлађим суграђанима да укажемо на све битне аспекте, почев од кодекса понашања у шуми, па до потенцијалних опасности које угрожавају шумски екосистем. Кроз интерактиван рад долазимо до закључака које су све функције шуме, како их штитимо, а такође сазнајемо и разне занимљивости везане за природу и планету.

Поред теоретске едукације, за децу организујемо и практичан рад кроз који на креативан начин испољавају своју машту и нова знања. Радионице обухватају пантомиму, украшавање попречног пресека стабла, оживљавање шишарки, цртање, бојење, прављење мини екосистема.

Врло често захваљујући овим еколошким радионицама деца имају прилику да учествују у садњи садница из наших расадника у двориштима њихових школа и вртића. То за њих представља велику радост, али и обавезу да се у будућности брину о дрвећу које су посадили и да му пружају потребну пажњу и љубав.

ОШ „Марко Орешковић“

„Креативно перо“

Прошле јесени акције су се одржавале на отвореном, у двориштима и са обавезним маскама. Дружили смо се са малишанима приватног васпитно-образовног система „Креативно перо“, ОШ „Марко Орешковић“, а учествовали смо и на фестивалу „Игранка код Вука“ који је организован на платоу испред УК „Вук Караџић“ и ГО Звездара.

ЈП „Србијашуме“ ће кроз овакав вид радионица наставити да преноси знање и искусто у циљу подизања колективне еколошке свести, јер природа без човека може, али човек без природе не. Шуме су плућа наше планете и морамо да их чувамо због свих нас али и због будућих генерација.

Сања Коковић, дипл. политиколог
Тијана Лаловић, мастер. геог.

Шумарски вишебој

Шуме у функцији физичке културе - између филозофије опстанка до естетике окружења

„Ако не знате како, посматрајте природу, она ће Вам дати одговоре и инспирацију”- рекао је Тесла. Природа представља најсавршенију креацију на свету и као таква инспирише и буди креативност у нама. Шуме као интегрални део природе играју значајну улогу у овој тврдњи. Њихова специфичност и „једноставност-комплексности“ представља уједно и простор погодан за разне активности. Од шума учимо, од њих и зависимо. Ако је нешто доведено до савршенства, треба то посматрати и користити као пример којем стремимо и који се узима као референтна тачка. Управо једно такво савршенство представљају шумски екосистеми.

Шуме се уопштено могу посматрати као једна комплексна и богата „индустрија“ у власништву природе. Оне свима стоје на располагању, представљају комплетно опремљене учионице израђене према „најсавременијим“ еколошким стандардима, неисцрпне су „фабрике“ кисеоника, успешни концерни „рециклаже“ угљен диоксида, „предајници“ негативне јонизације, „резервоари“ воде, „складишта“ хране, „прихватни центри“ за многе становнике који „плаћају порез“ сагледан у валути под називом – симбиоза, простор адекватне микроклиме, и још много, много тога. Уз све предочене функције, величанствене шуме представљају уникатни простор за рекреацију.

„Естетика терена“ је термин који ће за потребе овог чланка описивати пејзажну архитектуру коју је сама природа креирала. Ова тврдња утиче на Матићев организациони „мизансцен”, који може да се измести из затворених сала у природно окружење. Опремљен и организован простор за извођење наставе је довољно само да буде идентификован од стране извођача наставног процеса, а тиме се уједно избегава и додатни труд око његове адаптације за потребе одржавања наставе. Педагог физичке културе усмерен на природу, поред стечених знања треба паралелно да гради и знања о естетици окружења које може позитивно да утиче на расположење и здравље учесника наставе. Све наведено изучава се на предмету „Активности у природи“.

У овом случају шуме ће бити сагледане са аспекта активности у природи (Outdoor activities) и посматране у функцији средства физичке културе.

Могуће је донети логичан закључак, да организација различитих активности у шуми представља савршену комбинацију „судара“ позитивних фактора којима се остварују невероватни бенефити, рефлектовани кроз побољшање здравственог статуса посетилаца. Задатак искусних педагога физичке културе је да организују боравак и активности у шуми, разликујући две могућности - пасивни и активни боравак.

Пасивни боравак у шуми

Пасивни боравак у шуми реализује се кроз теоријска предавања и радионице помоћу којих је могуће остварити васпитно-образовне задатке. Један овако организован боравак у шумским областима у одређеном временском интервалу, оставља позитивни здравствени траг на посетиоце, што је доказано и у пракси и кроз низ научних истраживања.

Активни боравак у шумама

Од појединачних стабала преко дрвореда па све до густих прашума, дрвеће има велики значај за активност у природи које се апликују кроз кретне, организационе, инжењерске и еколошке активности. Потреба за њиховим познавањем је од круцијалног значаја када је у питању организација наставе.

Дрво као основна градивна јединица шума, може бити посматрано као објекат за **пењање** почевши од

усвајања базичних кретних активности па све до комплексних техника и процедура пењања које користе арбористи уз сву неопходну техничку опрему. Наведено пењање може бити остварено у циљу достизања висине, осматрања, склањања од разних опасности на земљи, у функцији истраживања и сл.

Поред пењања на дрвеће, могуће је вршити и друга **базична кретања** при чему се могу користити оборена стабла. Оборена стабла као објекти на терену пружају прилику за прескакање, провлачење испод њих, пузање, прелажење уз држање равнотеже и сл, чиме потврђују установљену „Теорију двосмерне адаптације“ (Милетић, 2018), при чему се човек једносмерно прилагођава природи без измене њене структуре. Ова теорија јасно указује на значај интеграције екологије у област физичке културе.

Пешачење и **трчање** кроз шумске области као рекреативна или спортска активност у природи само по себи је устаљен процес. Нешто комплекснији облици ових активности се могу добити када комбинујемо различите врсте кретања: оријентационо кретање, прелажење препрека и др.

Апликација вештина преживљавања у шумским областима

Познавање биолошких карактеристика шума омогућава искусном педагогу физичке културе да организује наставу са тематиком „Преживљавање у природи”, при чему ће на једноставан начин кроз методске јединице имати могућност да реши све теренске задатке и примени вештине од којих зависи процес опстанка у шуми. Неке од поменутих вештина су: изградња импровизованог смештаја, потпала и одржавање ватре, прикупљање воде и хране, стреличарство и лов у функцији прехране... Ово је један вид активности у природи који представља комбинацију пасивног и активног боравка уз јасно изражену креативну компоненту.

Не треба занемарити чињеницу о комплексности организовања наставе јер је неопходно добро познавања начина прикупљања и врсте материјала за израду импровизованих склоништа популарно званих – бивак, препознавање и проналажење адекватног горивног материјала, затим употреба алата за израду других производа од дрвета којима се олакшава боравак у природи, прављење замки за лов и друго. Све су ово неке од идеја које се нуде будућим професорима спорта и физичког васпитања са циљем да знање и **креативност** пренесу на своје ученике.

Симбиоза човека и шуме

Шуме имају још много других значајних улога у реализације наставног процеса: скривају своје посетиоце од погледа других, па се у том погледу могу сматрати идеалним местом за поставку логора, пружају хлад, штите од ветра и већих временских непогода... укратко речено, екосистеми вредни дивљења.

Сви наведени фактори представљају основна знања и вештине будућих педагога физичке културе, који су им на располагању и треба их користити за потребе промоције и развоја струке.

Осим у сврху образовања, овај простор колико год да је моћан и савршен, ипак тражи заштиту која је од стране физичке културе пружена у виду еколошких основа интегрисаних у наставни процес. Треба имати на уму да је наставни процес осмишљен тако да свака његова поменута компонента треба да буде усклађена и избалансирана са природом. Овим се указује на умерено „трошење шумских ресурса”. Неопходно је водити бригу о шуми и о природи уопште, и у позитивном смислу узвратити јој за све што нам пружа, кроз развијање свести о значају очувања природе и кроз разне еколошке акције које се на предмету манифестују у форми мапирања еко-проблема и санитарне обраде терена. На поменуте начине наша струка враћа део дуга природи од које највише и добија.

др Владимир Милетић, доцент
Руководилац предмета Активности у природи
Факултет спорта и физичког васпитања
Универзитет у Београду

Кострике

Крећући се ових јесењих дана нашим шумама, наићи ћемо на веома привлачне и декоративне биљке, које нам плене пажњу својим загасито зеленим „листовима“ а још више изразито црвеним бобичастим плодовима.

Кострике (јежевине, веприне) припадају фамилији *Asparagaceae*, род *Ruscus* су зимзелени жбунови и полужбунови. Латинско име рода је стари римски назив за биљку, а потиче од старогрчке речи за кљун због сличности бодљикавог листа с кљуном птице. Постоји седам врста из медитеранских шума и шума умерено континенталног подручја Европе, Кавказа и Сев. Африке.

У Србији су заступљене две врсте.

***Ruscus aculeatus* - кострика оштролисна** (јежовина, бодљикава кострика, веприна)

Зимзелени жбун наших шума (највише ксеротермофилних храстових, ређе букових) који нарасте 30-90 cm висине. Коренов систем добро развијен без изражене жиле срчанице. Стабло усправно, густо разгранато, гранчице су зелене. На младицама су наизменичне филокладије (преображени делови стабљика) које веома личе на листове али то нису већ метаморфозе стабљика. Листови су ситни и налазе се на филокладијама.

Љуспасти листићи (тзв. филокладијуми) објајасти, кожасти, дуги до 3 cm а широки 10-12 mm, завршавају у бодљи. Прави листови су ситни, налазе сена средини филокладије. Цветови су смештени у пазуху листова, мали су зеленасто-беле боје, расту у пару. Биљка је дводома а то значи да у природи налазимо посебно биљке са женским и посебно са мушким цветовима, опрашују се инсектима. Цвета у марту и априлу. Плодови су црвене округле за људе отровне бобице зреле у јесен пречника до 10 mm, њима се хране бројне животиње, остају на биљци и током зиме.

***Ruscus hypoglossum* - кострика широколисна** (меколисна кострика, веприна)

Зимзелена биљка са пузећим ризомом и једноставном или слабо разгранатом стабљиком, висине 20-40 (-60) cm. Љуспасти листићи ситни, ланцетасти. Филокладије дугуљасто-ланцетасте до елиптичне, са обе стране сужене, али без оштре бодље на врху. У доњем делу стабљике су наспрамне или пршљенасто распоређене, а у горњем у два реда поређане. Цветови су на петељкама, по 3-5, у пазуху дугуљастог, чврстог, кожастог, зеленог и на врху зашиљеног приперка. Цвета у априлу–мају. Бобица зрела у јесен црвена, до 12 mm у пречнику. Среће се у буковим шумама, понекад у шумама храста китњака и граба. Присутна је и у буково-јеловим шумама. Преферира земљишта везана за кречњак. Изразита је врста сенке.

Због прекомерног коришћења у декоративне сврхе ове врсте су угрожене и све су ређе. Заштићене су Директивом о заштити природних станишта и дивље фауне и флоре, Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне (Службени гласник Републике Србије, бр.31/05, 45/05), Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива - Прилог II - заштићене врсте (Службени гласник Републике Србије, бр. 05/10) и налазе се на Европској црвеној листи.

Младен Вукмировић

URBforDAN

Валоризација стања састојина црног бора на подручју ПИО Авала са препорукама даљег одржавања

Авала као најсевернија шумадијска планина са својом висином од 506 метара се истиче у ширем подручју Београда. Проглашена је за заштићено природно добро „Предео изузетних одлика“ (Одлуком града Београда 2007. године) ради очувања њених посебних природних и културно-историјских обележја и вредности; одрживог коришћења природних ресурса и укупних (урбанистичких, саобраћајних, туристичких и др.) потенцијала.

На подручју заштићеног природног добра налази се већи број врста дрвећа, а међу њима и црни бор (*Pinus nigra* Arnold.). На подручју ПИО Авала црни бор се налазу у више одељења и одсека, као чист или у мешавини са белим бором и аутохтоним врстама. Његов значај се огледа у чињеници да на станишту лишћарских врста даје вредност пределу задржавањем зелене боје током читаве године. Врло је значајно за пределе који имају туристичку у рекреативну функцију да имају четинарске врсте које обезбеђују присуство зелене боје и ван вегетационог периода.

На подручју ПИО Авала присутно је сушење и пропадање стабала црног бора. Стабла се суше у мањим групама (2-3 стабла) или појединачно. Присутно је и неколико изваљених стабала. Сва стабла имају редуковану крошњу а присутни су симптоми сушења иглица. На посеченим стаблима уочава се и централна трулеж дебла, као и присуство гљива које се развијају у спроводним судовима и изазивају обојеност дрвета. На сувим, као и на стаблима у почетној фази сушења, забележено је присуство поткорњака.

Прегледом корена изваљених стабала констатовано је присуство ризоморфи карактеристичних за *Armillaria spp.* Бела мицелија ове врсте је констатована на већини сувих, дубећих стабала, испод коре у приданку. На једном изваљеном стаблу констатована је на бочним жилама трулеж карактеристична за *Heterobasidion annosum*. На посеченим стаблима уочава се централна трулеж карактеристична за *Phellinus pini* (Thore:Fr.) Ames.

На неколико пањева уочена је плаво-мрка боја карактеристична за гљиве рода *Ceratocystis* које изазивају обојеност дрвета.

На избојцима и на шишарицама констатовано је присуство гљиве *Sphaeropsis sapinea* Dyko et Sutton, а на иглицама симптоми присуства *Lophodermium pinastri* (Schard.:Fr.) Chev. и *Cyclaneusma niveum* (Pers.) DiCosmo, Peredo & Minter.

На стаблима под кором констатовано је присуство инсеката поткорњака и то: *Ips sexdentatus* - шестозуби боров поткорњак и *Ips acuminatus* - трозуби боров поткорњак. Од стрижибуба констатовано је присуство врста *Monochamus sp.*

Сушење борова на овом локалитету је највероватније последица заједничког дејства више биотичких фактора. Стабла са редукованом крошњом нису у стању да обезбеде нормалан раст и развиће. Поред тога, додатни стрес за биљку представљају дугогодишње инфекције избојака и четина гљивом *S. sapinea*, што је додатно смањило асимилациони потенцијал боровима. Овако физиолошки ослабљена стабла су постала подложнија дејству трулежница корена и приданка, као и поткорњака и стрижибуба.

На овом локалитету, на основу тренутног стања, најважније је спречити градацију поткорњака. Зато је неопходано брзо извлачење обореног материјала, сеча болесних и сувих стабала, брза обрада извала, избегавање лагеровања неокораних трупаца и гуљење коре са пањева.

Црни бор на северној и северозападној страни подножја Авале је показао изузетне адаптивне способности. Старост састојине и димензије стабала уз присуство квалитетног и обилног урода су потврда да он може да опстане и у станишним условима који за њега нису оптимални. С обзиром на то да су ове састојине престареле, у наредном периоду треба посветити пажњу њиховом обнављању.

Састојине које се налазе на топлим експозицијама су лошег квалитета и здравственог стања. Њихова разградња и пропадање је присутна већ дужи временски период, а састојинске прилике су веома лоше. Све ово дешава се у млађим развојним фазама и може се закључити да овакви станишни услови њему не одговарају и због тога не треба инсистирати на томе да одржава његово присуство на овој експозицији. Затечене састојине треба постепено уклањати и обезбеђивати несметано формирање састојина храстова (китњака, сладуна и цера).

У наредном периоду неопходно је спроводити редовне мере газдовања, прописане посебном основом газдовања шумама и мере које ће поправити затечено стање.

Дејан Трипковић, дипл. инж пејз. арх.

Ин мемориам

Горан Милосављевић

Рођен 1964.године у Куршумлији

Живео је како треба да се живи, а отишао је од нас како не треба да се оде...

Био је хедониста, а ми смо знали да живимо живот са њим. Несхватљив за већину, а разумљив за нас који смо га познавали, свој и само свој.

И што каже Шобић: „Пролази живот, к'о ђаво да га тера, у непознато односи нас, к'о аутобус, без волана, без шофера... а никог нема, где су врата, где је спас...“

Ми смо били ту за њега, и он за нас, али није нам дозволио да заједно нађемо врата, да нађемо спас. За нас велики губитак, за породицу још већи. Почивај у миру, наш Горане.

ШГ „Куршумлија“

Градски парк Ђурђево Брдо – Јагодина

Активностима у животној средини човек утиче на разне облике промена у природи, а предузимањем мера на заштити природе ограничавају се или мењају одређене активности у тој средини. Међузависност деловања је видна. Насупрот аутохтоне природе поставља се животна средина, делом измењена, урбанизована, индустријализована - крајње деградирана и преобликована.

Планирање заштите природе је један специфичан еколошки облик истраживања очуваних делова природе ради планирања најцелисходнијих облика и нивоа коришћења природних потенцијала. Ово предвиђа и мере заштите које ће обезбедити трајно очување свих важнијих природних компоненти предела - екосистема и биодиверзитета.

Урбани зелени простори значајни су елементи градског језгра. У структури града јединствену еколошку и амбијеталну целину чини парк. Биљке у градском језгру имају многоструки значај, представљају незаменљиви елеменат природе који доприноси мелиорацији животне средине у најширем смислу.

Парковска културна баштина Србије настала је под утицајем европског уређења паркова, с краја 19 и почетком 20. века, носећи печат културе и развоја нашег народа. Обележја парковске уметности подложна су пролазности и променљивости, и у кратком времену се могу изгубити вредна културно - историјска остварења. На срећу нека су остала очувана до данас. У грађевинском рејону градова Србије, у оквиру заштите природних добара, законом о заштити природе, заштићена су нека од парковских просторних целина и изузетни примерци дендрофлоре. Један такав пример је и градски парк **Ђурђево брдо** у Јагодини.

Простор на коме се данас налази Парк је легат виђеног јагодинца Стевана Ивановића, који је 1901. године завештао део имања граду Јагодини. Посебну вредност овај парк има за становнике Јагодине који овај простор користе, више од сто година, као место за мајске уранке, за дужи боравак у природи, излете или само шетњу током лепих дана. Овај парк је успешна комбинација излетишта, парк шуме и делова са парковским карактером.

Сам Парк утиче на мезоклиму у подручју у коме се налази. Смањење температуре, нарочито у врелим и спарним летњим данима је битна улога парка. Влажност ваздуха у парку је регулисана растињем у њему, а самим тим утиче позитивно на температуру ваздуха. Поред смањења радијације најбитнија улога Парка је пречишћавање ваздуха од загађења као што су прашина, дим, чађ и разни микроорганизми.

На овом простору је, како тврди Феликс Каниц био први римски кастел, и прва црква коју је према неким изворима, саградио Ђурађ Бранковић. Парк Ђурђево брдо, познато је и као Арачлијски поток, назив је добио по Атанасију Ивановићу Арачлији. Почетком прошлог века његов син Стеван Ивановић, завештао је своје имање, Арачлијски поток општини Јагодини под условом да општина сагради јавни парк, што је и урадила 1904. године. Уз парк је подигнут и Летњи павиљон, који је после више реконструкција добио облик кафане.

Градски парк „Ђурђево брдо“ налази се на северозападној падини Ђурђевог брда на коти 229 м н.в., на ободу градског језгра Јагодине. Удаљен је

око 3 км од центра града, са укупном површином од 5, 35.22 хектара. У смислу поделе на висинске зоне вегетације припада храстовом појасу. Овај вегетацијски појас је претрпео многе измене због великог антропогеног утицаја. Сада су присутне многе „нове“ врсте. Због каптирања Арачлијског потока дошло је и до хидролошких промена. Овај простор спомен парка је седамдесетих година прошлог века преуређен, изведене су шетне стазе, мало језеро, уређене чесме и допуњен фонд зеленила. Цео парк је испреплетан стазама.

На самом улазу у парк са леве стране је чесма коју је подигла јагодинска општина у знак захвалности Стеви Ивановићу легатору, а у спомен на његовог оца Атанасија Ивановића – Арачлије, мајке Софије, брата Пере и сестре Јелице. У наставку главне стазе са десне стране се налази ресторан, који је уклопљен у амбијент парка. Око чесме је озидана фонтана у облику петокраке. У горњем делу парка је „језерце“, озидано каменом, дубине 0,8 м, али које није и данас у функцији. Уз главне и споредне стазе постављене су клупе. Овај парк се још назива и ђачки парк, јер су се ту радо окупљали ђаци и учитељи.

Дендрофлора парка је разнолика, садржи око 40 врста дрвећа, са преко 850 стабала, распоређених у пејзажном стилу, док су жбунасте форме заступљене у много мањој мери у односу на дрвенасте. Најбројнији су црни борови (*Pinus nigra* L.), затим крупнолисна липа (*Tillia grandifolia*), багрем (*Robinia pseudoacacia* Л.), клен (*Acer campestre* Л.), гледичија (*Gleditsia triacanthos* Л.), храст лужњак (*Quercus robur* L.), и други. Диверзитет фауне птица је поприлично богат врстама у односу на друге паркове, условљен је разноврсношћу станишта и чињеницом да је истраживано подручје на моравско-вардарском миграторном правцу. Фауна сисара није баш богата врстама, у парку је углавном заступљена веверица (*Scirus vulgaris*), пух (*Glis Glis*), ласица (*Mustela nivalis*), јазавац (*Meles meles*), и куна златица (*Martes martes*). Основне вредности парка су културолошког и амбијенталног карактера.

Црни бор заузима највећу површину и распоређен је у групама. Крупнолисна липа и багрем су распоређени по целој површини парка. Бројна друга стабла лишћарских и четинарских врста су заступљена у парку и углавном појединачно распоређена у њему.

Изглед парка је нарушен, пре свега услед недовољне неге, али је ипак у великој мери задржао обележје првобитног парка. Фонд зеленила у односу на опрему Парка се може оценити задовољавајући. Украсно шибље у Парку је мало заступљено.

Природне карактеристике и створене вредности „Градског парка Ђурђево брдо“ испуњавају услове заштите природе, у категорији споменика природе. Близина града коме недостају парковске површине у ужем градском језгру, као значајна површина Парка омогућавају једновремену велику посећеност. Због атрактивности пејзажа и разноврсности биљних врста Парк се користи и као излетнички простор, а и вишенаменско његово коришћење.

Од 2015. године у парк су унети бројни садржаји, који су га знатно унапредили у садржајном и естетском смислу.

Ово заштићено природно добро у потпуности испуњава услове за III категорију – значајно природно добро. То подразумева „селективно и ограничено коришћење природних богатстава и контролисане интервенције и активности у простору уколико су усклађене са функцијама заштићеног природног добра…“

др Љиљана Вујковић

Раст производње као предуслов за нове инвестиције

Година која је за нама, за РЈ „Обрада дрвета” била је више него успешна. То се огледа у великом броју реализованих послова, упркос многим ограничењима и потешкоћама због ванредних околности изазваних пандемијом. У први мах чинило се да ће договорени послови бити отказани због свих новонасталих околности, али је даљи развој ситуације омогућио да идемо даље.

Отежана набавка сировине, потрошног материјала и ограничени услови за рад у производњи, условили су другачији начин организације производног процеса. Увођењем извесних измена у производном процесу успели смо да завршимо све задате послове и да годину успешно приведемо крају.

Остало је да се заврше још два значајна посла – монтажа ловачке куће у ловишту „Алија“, ШГ „Тимочке шуме“ – Бољевац, о чему је било речи и раније, али се каснило због различитих околности и израда и монтажа шанка на отвореном, у склопу зграде ресторана у Кошутњаку. Прошле године извршена су значајна улагања у набавку нових алата и опреме за радионице па је сада техничка опремљеност у РЈ „Обрада дрвета” много боља. Практично, комплетан ручни електроалат је обновљен, набављени су и неки нови алати па је сада извођење теренских радова много брже и квалитетније.

Оно што је била главна идеја, а то је да се читав систем рада подигне на један виши ниво, остварена је у доброј мери. Шта то значи? Нова возила, нови алати и машине, униформе за раднике, пријем млађих људи и добра организација, све је утицало да се створи један, знатно бољи амбијент за рад,као и то да се остави добар утисак код људи о општем стању у систему предузећа. Сматрали смо да један систем као што ЈП „Србијашуме”, треба представити на сваком месту и у што бољем издању, јер имамо обавезу очувања имица које наше предузеће има дуги низ година у широј јавности..

Оно што нас чека у наредном периоду свакако је веће и боље од оног што смо прошли. По свим показатељима и следећа сезона ће бити успешна. Пријем нових, младих људи је нешто на шта треба ставити акценат. Посла има, идеја још више, али без способних људи све је узалудна прича.

Сведоци смо невероватно брзог развоја нових технологија. Обрада дрвета је област која је нарочито напредовала у том погледу. У нашем случају технолошка померања су скромна али су дала резултате. Неопходност инвестирања у производњу диктира тржиште, а тржиште је сваким даном све захтевније.

Милан Јевтић дипл. инж. шум.

Србијашуме

ТУРИСТИЧКА АГЕНЦИЈА

Бул. Михајла Пупина 113, 011-6128-304,6128-306

Његошева 44, 011-244-09-08

КОПАОНИК
АПАРТМАНИ СРБИЈАШУМА

www.turizamsrbijasume.rs

Цене су приказане у динарима за 7 ноћења по студију за наведени број особа

АПП СРБИЈАШУМЕ	Тип собе/ смештај	Услуга	Нов **29** Дец **6**	Дец **13, 20**	Дец **27**	Јан **03, 10, 17, 24**	Јан **31, 07**	Феб **14, 21**	Феб **28**	Мар **7, 14, 21, 28** Апр **04, 11, 18, 25**
ШУМСКА КУЋА **1**	Студио **2+2** Максимално **4** особе	НА	**29.400,00**	**32.900,00**	**47.600,00**	**35.700,00**	**47.600,00**	**35.700,00**	**32.900,00**	**29.400,00**
ШУМСКА КУЋА **2** и ШУМСКА КУЋА **3**	Студио **1+0** Максимално **2** особе	НА	**19.600,00**	**21.700,00**	**25.900,00**	**21.700,00**	**25.900,00**	**21.700,00**	**21.700,00**	**19.600,00**
	Студио **1+1** Максимално **3-4** особе		**23.100,00**	**25.900,00**	**38.500,00**	**28.700,00**	**38.500,00**	**28.700,00**	**25.900,00**	**23.100,00**

ЗИМА 2020/2021.

- **СРБИЈА - КОПАОНИК, ЗЛАТИБОР, ГОЧ,ТАРА, СТАРА ПЛАНИНА**
- **БУГАРСКА - БАНСКО, БОРОВЕЦ И ПАМПОРОВО**
- **БИХ - ЈАХОРИНА**

- **WELLNESS & SPA**
- **АВИО КАРТЕ ЗА ЦЕО СВЕТ**

МОГУЋНОСТ ПЛАЋАЊА НА РАТЕ СВИХ АРАНЖМАНА ПУТЕМ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ